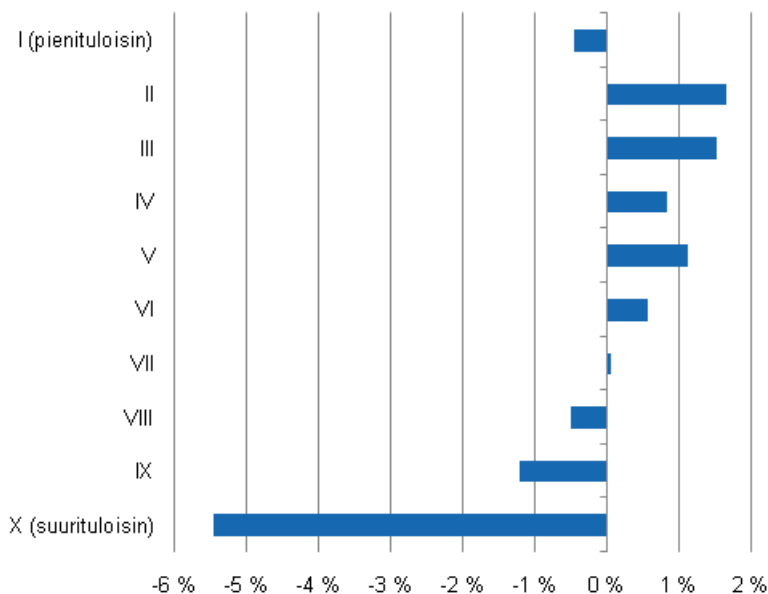

Tulonjakotilasto 2008

Taantuman ensi vaihe alensi suuri- ja pienituloisten kotitalouksien reaalityuloja

Vuoden 2008 jälkipuoliskolla alkanut taantuma puraisi kotitalouksien omaisuustuloista lähes 15 prosenttia ja yrittäjätuloista lähes 7 prosenttia edellisvuoden tulokertymään verrattuna, mutta palkkatulot kasvoivat vielä noin 1 prosentilla. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaanilla mitattu keskitulotaso pysyi lähes ennallaan.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalityulojen muutos tulokymmenyksittäin 2008, %

Tulotaso heikkeni tulojakauman ääripäissä. Suurituloisimpien kotitalouksien tulot pienenevät eniten ja rikkaimman tulokymmenyksen osuus kaikista tuloista väheni ensimmäisen kerran vuoden 2002 jälkeen lähinnä myyntivoittojen pienentymisen seurauksena. Toisaalta pienituloisimmankin kymmenyksen tulot pienenevät perusturvan heikentymisen ja asumiskustannusten nousun takia.

Omaisuus- ja yrittäjätulojen voimakas lasku johti yrittäjäkotitalouksien tulojen pienemiseen vuonna 2008. Yrittäjien tulot ovat kuitenkin kasvaneet 2000-luvulla muita sosioekonomisia ryhmiä nopeammin. Työttömien tulot pienenevät 3,5 prosentilla vuonna 2008. Pääasiassa tulonsiirtojen varassa elävien ryhmien,

työttömien ja opiskelijoiden, toimeentulo on 2000-luvun aikana jäänyt yhä kauemmas keskivertotulonsaajan tasosta. Vuonna 2008 tosin opiskelijoiden tulot kasvoivat 4,5 prosentilla.

Vuokralaistalouksissa asuvien keskimääräinen tulotaso on selvästi matalampi ja tulojen kasvu hitaampaa kuin omistusasunnoissa asuvilla. Asumismenorasite eli asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista rahatuloista oli vuonna 2008 keskimäärin 20 prosenttia. Vuokralaisilla rasite oli keskimäärin 27, velkaisessa omistusasunnossa 15 ja velattomassa omistusasunnossa 8 prosenttia. Rasite on korkein pienituloisimmilla ja alenee tulojen kasvaessa: alimmassa tulokymmenyksessä rasite oli keskimäärin 40 prosenttia tuloista, ylimmässä 8 prosenttia. Asuntovelkojen lyhennysten huomioon ottaminen kasvatti rasitetta eniten ylimmässä tuloluokassa, keskimäärin 14 prosenttiin.

29 Euroopan maan asuinolovertailusta ilmenee, että Suomi kuuluu keskimääräistä suurempien vuokramarkkinoiden maihin noin 34 prosentin osuudellaan. Tätä suurempi vuokra-asuntojen osuus oli kymmenessä maassa. Suurin osuus oli Saksassa, jossa joka toinen talous asui vuokralla. Suomen keskimääräinen asumismenorasite oli Euroopan 10. matalin.

Kotitalouksien tulojen keskilukuja eri määritelmien 2000-2008, vuoden 2008 rahan arvossa

Korjattu 20.5.2010 klo 13.30. Korjatut luvut on merkitty punaisella. Olivat aiemmin 2 483 000 ja 2 513 000.

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kotitalouden käytettävissä olevat tulot	Keskiarvo	32 100	32 400	33 200	34 300	35 900	36 800	37 300	38 300	37 700
	Mediaani	26 400	27 300	28 200	29 000	29 500	30 900	31 100	31 300	31 200
Käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä* kohden	Keskiarvo	20 900	21 000	21 600	22 400	23 400	23 900	24 300	25 100	24 800
	Mediaani	18 100	18 500	19 200	19 700	20 500	21 200	21 300	21 700	22 000
Kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot	Keskiarvo	29 100	29 400	30 000	30 900	32 500	33 300	34 000	35 300	34 800
	Mediaani	23 500	24 300	25 200	25 800	26 400	27 600	28 000	28 300	28 400
Käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä* kohden	Keskiarvo	18 800	19 100	19 400	20 100	21 100	21 500	22 100	23 100	22 800
	Mediaani	16 300	16 700	17 100	17 600	18 300	19 000	19 200	19 800	20 100
Kotitalouksia	Lukumäärä	2 373 000	2 381 500	2 397 500	2 405 000	2 415 000	2 435 000	2 455 000	2 483 500	2 513 500

- *Kulutusyksiköt: kotitalouden 1. aikuinen 1,0 - muut 14 vuotta täyttäneet 0,5 - alle 14-vuotiaat 0,3 (= nk. OECD:n modifioitu kulutusyksikköasteikko)

Sisällys

1. Johdanto.....	5
2. Tuloerot vuonna 2008.....	6
2.1 Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo keskimäärin 37 660 euroa.....	6
2.2 Kotitalouksien tuloerot supistuivat selvästi vuonna 2008.....	8
2.3 Reaalitulot alenivat suurituloisimmassa tulokymmenyksessä.....	11
3. Kotitalouksien tulokehitys väestöryhmittäin.....	13
3.1 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan.....	13
3.2 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan.....	15
3.3 Kotitalouksien asuminen, tulot ja asumismenorasite.....	18
4. Tuloerot ja asuminen Euroopan maissa.....	25
4.1 Suomen tuloerot kansainvälisessä vertailussa.....	25
4.2 Asunnon hallintamuoto Euroopan kotitalouksissa.....	29
4.3 Köyhyysriski ja asumiskustannukset Euroopassa	31
5. Käsitteet ja luokitukset.....	33
5.1 Tulokäsitteet.....	33
5.2 Muut käsitteet ja luokitukset.....	34
Liitetaulukot	
1. Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1966–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	38
2. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1966–2008.....	38
3a. Tulokymmenysten tulojen keskiarvo vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	40
3b. Tulokymmenysten tulojen mediaani vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	41
4. Tulokymmenysten tulojen ylärajat vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketunkäytettävissä olevan tulon perusteella.....	42
5. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain 2008. Tuloluokat muodostettu käytettävissä olevien tulojen perusteella.....	43
6. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain 2008. Tuloluokat muodostettu bruttotulojen perusteella.....	44
7a. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan 2008. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.....	45
7b. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen taso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan 2008. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.....	46
8. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen jakautuminen henkilöiden kesken 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	47
9a. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	48
9b. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja viitehenkilön iän mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	49
9c. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja koulutusasteen mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	49

9d. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja elinvaiheen mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	50
10. Saatujen tulonsiirtojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan 2008	52
11. Ammatissa toimivien lukumäärä ja tulotaso sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2008.....	53
12a. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan 2008, tulokymmenysten ylärajat. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.....	54
12b. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan 2008, tulojen prosenttijakauma. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.....	54
13. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2008.....	54
14. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) iän ja sukupuolen mukaan 2008.....	55
15. Pienituloisuusindikaattoreita 1966–2008.....	55
Laatuseloste: Tulonjakotilasto	56

1. Johdanto

Tulonjakotilasto on otokseen pohjautuva tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Tilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilastosuosituksiin¹⁾.

Suomessa pystytään seuraamaan kotitalouksien tuloja ja tulo muodostusta 1960-luvulta alkaen. Kotitalouksien tuloista on saatavissa vertailukelpoisia tietoja kulutustutkimuksista, joista ensimmäiset koskevat vuosia 1966, 1971 ja 1976. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto on vuodelta 1977. Sen jälkeen tulonjakotilasto on tehty vuosittain lukuun ottamatta vuosia 1981 ja 1985, joilta vastaavia tietoja on saatavissa kulutustutkimuksesta. Tässä julkaisussa käsitellään kotitalouksien tuloihin, tuloeroihin ja pienituloisuuteen liittyviä tietoja vuosilta 1990 - 2008. Joissakin tapauksissa tiedot on esitetty vuodesta 1987 lähtien. Julkaisun tiedot on muodostettu tulonjakotilaston päivitetystä aikasarjatiedostosta, jolloin tässä julkaisussa esitettävät tiedot saattavat jonkin verran poiketa aikaisemmin esitetyistä tiedoista.

Tilastokeskuksen verkkosivuilla on jo julkaistu vuoden 2008 tulonjakotilaston ennakkotietona tietoja [pienituloisuudesta](#). Niitä ei enää toisteta tämän julkaisun yhteydessä. Yksityiskohtaisempia tilastoja löytyy lisäksi tämän julkaisun Tietokantataulukot-linkin takaa. Tietokantataulukoista jokainen voi hakea ja valikoida kotitalouksien tuloja, tulo muodostusta ja tuloeroja kuvaavia aikasarjoja erilaisin taustaluokituksin.

Tilastokeskus julkaisee vuosittain myös koko väestön kattavista rekisteriaineistoista tulonjaon kokonaistilastoa sekä veronalaiset tulot -tilastoa. Tulonjaon kokonaistilasto on eri hallinnollisista rekistereistä koottu tilasto, joka kuvaa asuntokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Verotustietoihin perustuvasta veronalaiset tulot -tilastosta saadaan tietoja tulonsaajien veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista.

1) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa 2001.

2. Tuloerot vuonna 2008

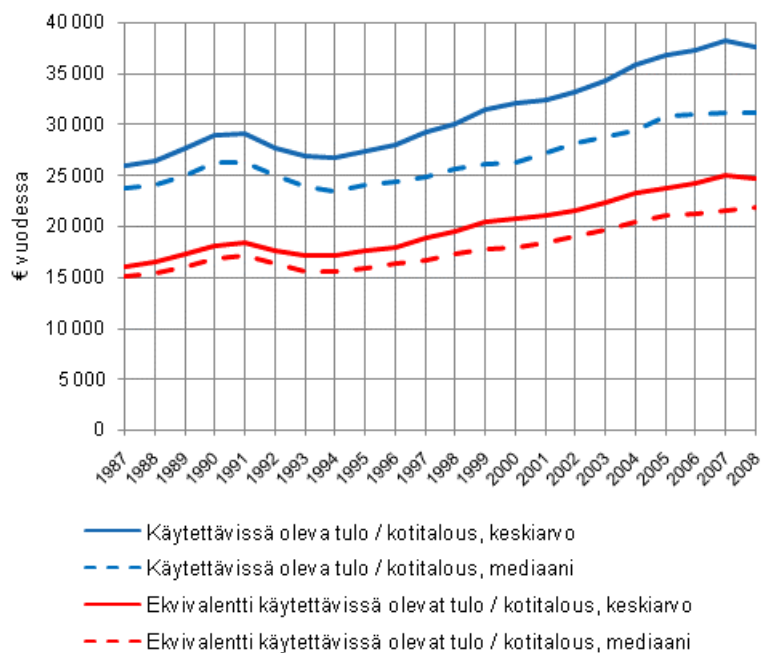
2.1 Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo keskimäärin 37 660 euroa

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen **kokonaismäärä** oli tulonjakotilaston mukaan noin 94,7 miljardia euroa vuonna 2008. Reaalisesti tämä oli 0,4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vastaava tulosumman kasvu oli vuonna 2007 vielä 3,8 prosenttia. Kotitalouksia oli yhteensä 2 513 500, mikä on 30 000 kotitaloutta enemmän kuin vuonna 2007.

Käytettävissä olevat tulot kotitaloutta kohti olivat **keskimäärin** 37 660 euroa, mikä oli reaalisesti 1,6 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen **mediaani** oli 31 190 euroa, mikä oli reaalisesti 0,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007.

Mediaanitulo on keskimmäiseksi tulojakaumassa sijoittuneen kotitalouden tulo silloin, kun kotitaloudet on järjestetty suuruusjärjestykseen pienituloisimmasta suurituloisempaan. Siten mediaanilla mitattuna kotitalouksien tulojen vähentyminen oli keskiarvotuloon verrattuna jonkin verran vähäisempää. Tämä johtuu siitä, että tulojen alentuminen oli vuonna 2008 tulojakauman yläpäässä voimakkaampaa kuin keskituloisilla.

Kuvio 2.1 Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys vuosina 1987–2008, tulot vuoden 2008 rahanarvossa.

Kotitalouksien pitkän aikavälin tulokehitystä kuvataan kuviossa 2.1. Tulot on muunnettu vuoden 2008 rahanarvoon elinkustannusindeksillä. Kuviossa on käytetty kahta tulokäsitettä: kotitaloutta kohti laskettuja käytettävissä olevia tuloja ja ns. ekvivalentteja eli kotitalouden kulutusyksikköä¹⁾ kohti laskettuja käytettävissä olevia tuloja. Jälkimmäistä tulokäsitettä käytetään siksi, että se ottaa huomioon kotitalouksien koko- ja rakenne-erot sekä niissä tapahtuneet muutokset. Tarkasteluajanjakson aikana on erityisesti yhden ja kahden hengen kotitalouksien lukumäärä lisääntynyt ja suurempien kotitalouksien lukumäärä vähentynyt. Ilman ekvivalenttia tuloa eivät erikokoisten ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tulojen vertailut ja tulonjakoanalyysit olisi mielekkäitä.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot alenivat reaalisesti selvästi 1990-luvun alun taloudellisen taantuman aikana (kuvio 2.1). Voimakkainta tulojen alentuminen oli vuonna 1992, jolloin kotitalouksien käytettävissä

1) Kulutusyksikköasteikko: kotitalouden 1. aikuinen saa painon 1,0, muut 14 vuotta täyttäneet painon 0,5 ja alle 14-vuotiaat painon 0,3.

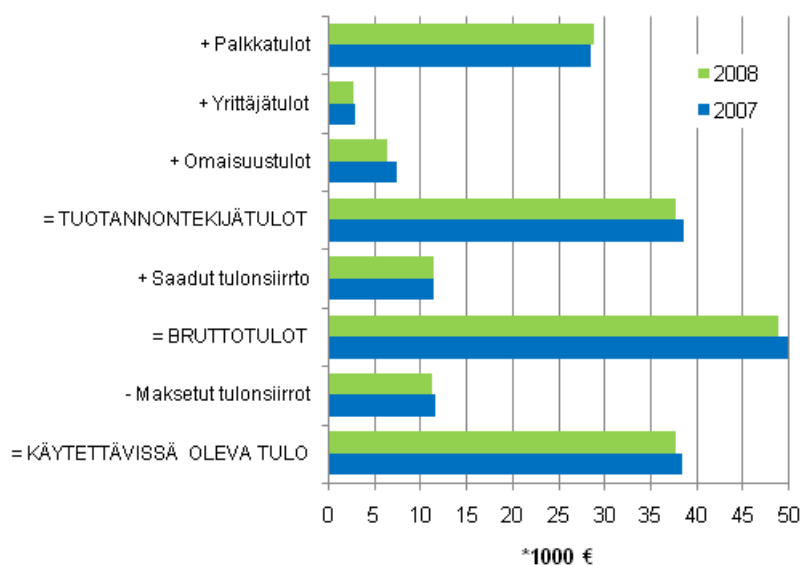
oleva tulo oli tulokäsitteestä riippuen reaalisesti noin 4–5 prosenttia alhaisempi kuin vuotta aikaisemmin. Yhtäjaksoisesti kotitalouksien tulot alenivat vuosina 1992–1994 kolme vuotta.

Kotitalouksien tulot kääntyivät kasvuun 1990-luvun puolivälissä. Voimakkainta tulojen kasvu oli vuosina 1997–1999, jolloin se oli etenkin tulojakauman yläpäässä voimakasta. Sen sijaan 2000-luvulla on keskituloisten tulokehitys ollut jonkin verran suotuisampaa kuin hyvätuloisilla, mikä ilmenee mediaanitulojen nopeampana tulokehityksenä.

Tuotannontekijätuloja (=palkka- yrittäjä- ja omaisuustulot) kotitaloudet saivat vuonna 2008 keskimäärin 37 590 euroa vuodessa (kuvio 2.2), mikä oli reaalisesti 2,3 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Palkkatuloja kotitaloudet saivat vuonna 2008 keskimäärin 28 740 euroa, missä edellisvuoteen verrattuna lisäystä oli 1,4 prosenttia. Yrittäjätuloja kotitaloudet saivat keskimäärin 2 560 euroa, mikä oli reaalisesti 6,7 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Omaisuustuloja kotitaloudet saivat keskimäärin 6 290 euron edestä, mikä oli reaalisesti 14,6 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007.

Tulonsiirtoja kotitaloudet saivat vuonna 2008 keskimäärin 11 250 euroa, mikä oli reaalisesti 1,1 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Kotitalouksien bruttotulot olivat keskimäärin 48 840 euroa, mikä oli reaalisesti 2,0 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007. Välittömiä veroja ja veronluonteisia maksuja kotitaloudet maksoivat keskimäärin 11 180 euron edestä, mikä oli reaalisesti 3,3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007.

Kuvio 2.2 Kotitalouksien tulot keskimäärin vuosina 2007 ja 2008, tulot vuoden 2008 rahanarvossa

Selvästi suurin osa kotitalouksien kokonaistuloista on palkkatuloja (kuvio 2.3). Vuonna 2008 palkkatulojen osuus kotitalouksien kokonaistuloista oli 59 prosenttia. Pari vuosikymmentä aikaisemmin osuus oli lähes 10 prosenttiyksikköä suurempi, mutta 1990-luvun alussa laman seurauksena palkkojen merkitys näkyvästi aleni. Alimmillaan palkkatulojen osuus oli vuonna 1994, jolloin palkkojen osuus kokonaistulosta oli 53 prosenttia. Näin ollen palkkatulojen osuus ei ole palautunut pitkästä talouskasvusta huolimatta lähellekään sitä tasoa, millä se oli ennen 1990-luvun alun taloudellista taantumaa.

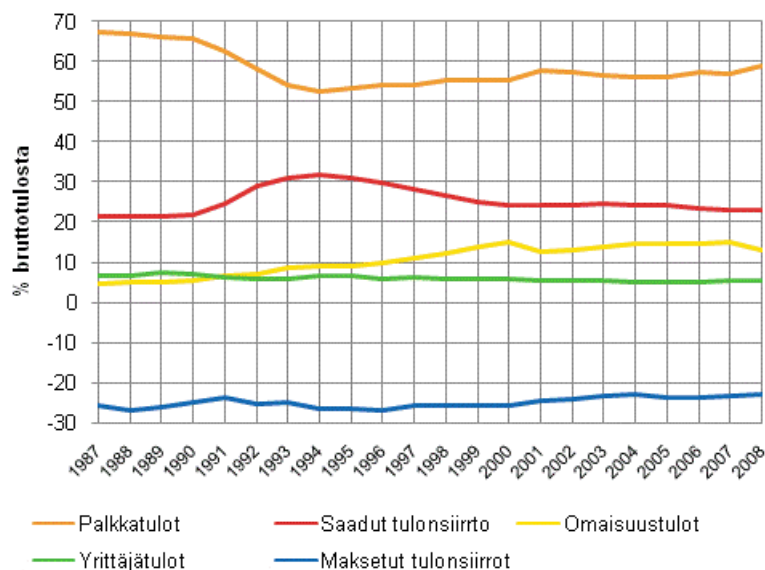
Saadujen tulonsiirtojen osuus kotitalouksien kokonaistulosta oli noin 23 prosenttia vuonna 2008, mikä on 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Korkeimmillaan tämä osuus on ollut parin viimeisimmän vuosikymmenen aikana vuonna 1994, jolloin se oli 32 prosenttia.

Omaisuustulojen tulo-osuus on kasvanut tasaisesti parin vuosikymmenen aikana. Vuonna 2008 omaisuustulot muodostivat noin 13 prosenttia kotitalouksien kaikista tuloista. Kaksi vuosikymmentä aikaisemmin vastaava osuus oli 5 prosentin luokkaa. Omaisuustulojen merkityksen kasvu on ollut erityisen voimakasta 1990-luvun lopulta lähtien, jolloin myös tuloerot ovat kasvaneet voimakkaasti.

Yrittäjätulojen osuus kotitalouksien kokonaistulosta oli 5,2 prosenttia vuonna 2008. Viimeisen parin vuosikymmenen aikana osuus on pysynyt tasaisena vaihdellen 5 ja 8 prosentin välillä. Yrittäjätulojen osuuden pysyminen varsin alhaisena pitkän talouskasvun aikana selittyy pitkälti sillä, että yrittäjät ovat viime vuosina ottaneet enenevässä määrin tulonsa omistamistaan yrityksistä omaisuustulojen muodossa, mikä näkyy omaisuustulojen merkityksen kasvuna.

Maksettujen tulonsiirtojen osuus kotitalouksien bruttotuloista oli keskimäärin 22,9 prosenttia vuonna 2008. Tämä on 0,3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Korkeimmillaan maksettujen tulonsiirtojen tulo-osuus on ollut viimeisen parin vuosikymmenen aikana 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun puolivälissä, jolloin osuus oli lähes 27 prosenttia.

Kuvio 2.3 Kotitalouksien tulojen rakenne ja rakenteen muutos vuosina 1987–2008, tuloerän osuus bruttotuloista, %

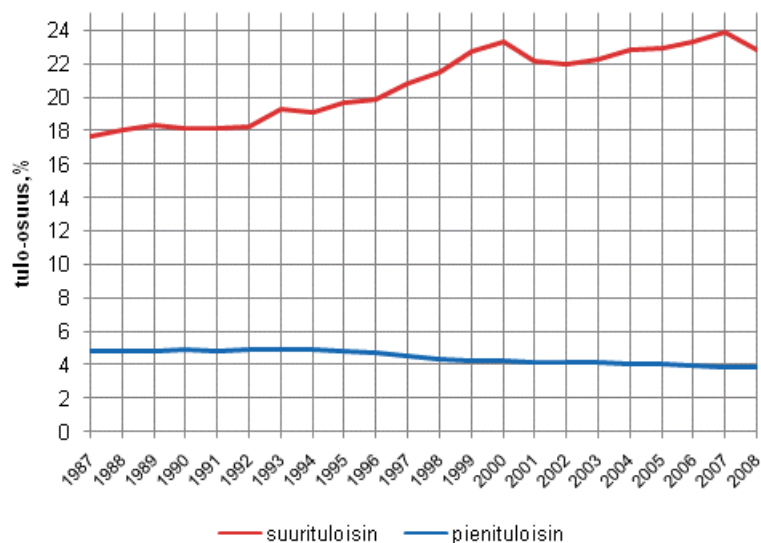

2.2 Kotitalouksien tuloerot supistuivat selvästi vuonna 2008

Kotitalouksien väliset tuloerot supistuivat selvästi vuonna 2008 edellisvuodesta. Tuloerojen supistuminen näkyy muun muassa kotitalousväestön tulokymmenysten eli desiiliryhmien tulo-osuuksissa ja niiden muutoksissa (kuviot 2.4). Suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus oli 22,8 prosenttia vuonna 2008, kun se vuotta aikaisemmin oli 1,1 prosenttiyksikköä enemmän. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus on ollut matalimmillaan vuonna 1987, jolloin se oli 17,6 prosenttia, mikä on 5,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2008.

Pienituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus oli 3,9 prosenttia vuonna 2008, mikä on sama kuin vuotta aikaisemmin. Vielä 1990-luvun alkupuolella oli pienituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus noin prosenttiyksikön suurempi kuin vuonna 2008.

Kuvio 2.4 Pienituloisimman ja suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuuksien kehitys vuosina 1987–2008, tulo-osuus prosenttia käytettävissä olevasta tulosta

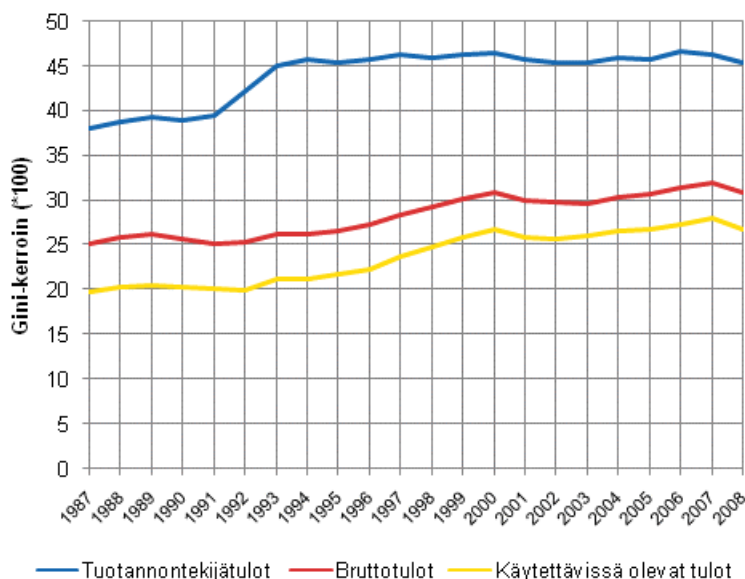
Tuloerojen supistuminen vuonna 2008 on nähtävissä myös Gini-kertoimissa²⁾, joiden tasoja ja muutoksia kuvataan kuvioissa 2.5 ja 2.6. Tuloerojen kannalta merkittävimmän tulokäsitteen, käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimen arvo oli 26,8 vuonna 2008. Vuotta aikaisemmin Gini-kertoimen arvo oli 1,2 yksikköä suurempi (kuvio 2.5).

Tuloerojen voimakas ja yhtäjaksoinen kasvu alkoi 1990-luvun alussa (ks. kuvioiden 2.5 ja 2.6 keltaiset käyrät). Tuloerot supistuivat jonkin verran 1990-luvun taantumana aikana, alimmillaan käytettävissä olevan tulon Gini-kerroin oli vuonna 1992, jolloin sen arvo oli 19,9. Tästä alkoi tuloerojen yhtäjaksoinen ja varsin voimakas kasvu. Kasvua kesti aina vuoteen 2000 saakka, jolloin käytettävissä olevan tulon Gini-kertoimen arvo oli 26,7. Tämän jälkeen tuloeroissa ei tapahtunut muutamaan vuoteen merkittäviä muutoksia, kunnes vuonna 2003 tuloerot alkoivat uudelleen kasvaa. Suurimmillaan tuloerot ovat toistaiseksi olleet vuonna 2007, jolloin käytettävissä olevan tulon Gini-kertoimen arvo oli 28. Tämä on korkein taso, jolla tuloerot ovat olleet sitten vuoden 1966³⁾.

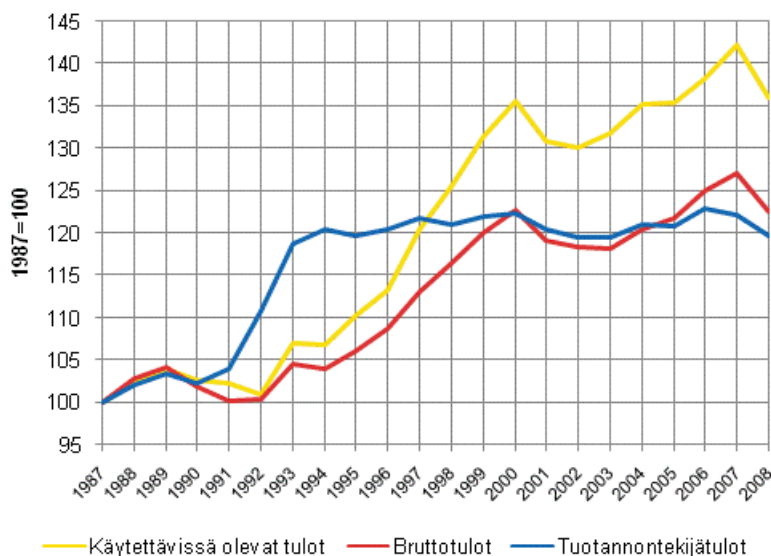
2) Gini-kerroin on yleisesti käytetty tulonjakoa kuvaava mittari, jossa tulojen hajonnan laajuus on kiteytetty yhteen lukuarvoon. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Tässä julkaisussa Gini-kertoimet on kerrottu sadalla. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on sata. Tällöin suurituloisin tulonsaaja saisi kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot olisivat yhtä suuret.

3) Vuosi 1966 on varhaisin ajankohta, jolta vertailukelpoista tietoa tuloeroista on saatavissa.

Kuvio 2.5 Tuotannontekijä-, brutto- ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet 1987–2008

Kuvio 2.6 Kotitalouksien tuloerojen muutokset tuotannontekijä-, brutto- ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimilla mitattuna 1987–2008, 1987=100

Tuotannontekijätulojen Gini-kerroin kuvaa kotitalouksien tuloeroja markkinoilta saatujen tulojen pohjalta. Tällöin tuloeroihin ei ole vielä päässyt vaikuttamaan julkisen vallan tekemät välittömät tulojen tasaukseen liittyvät toimenpiteet – tulonsiirrot – muuten kuin kotitalouksien taloudellisten päätösten taustalla olevien mahdollisten käyttäytymismuutosten kautta.

Kuviosta 2.6 voidaan hyvin havaita, että tuloerot markkinatuloilla mitattuna hyppäsivät nopeasti selvästi korkeammalle tasolle 1990-luvun alussa muutaman vuoden kuluessa. Samaan aikaan tapahtui myös työllisyydessä suuria ja nopeita muutoksia huonompaan suuntaan. Myös henkilöverotukseen tehtiin samoihin aikoihin merkittäviä uudistuksia. Vuodesta 1993 lähtien ovat tuotannontekijätuloilla mitatut tuloerot pysyneet käytännöllisesti katsoen ennallaan huolimatta siitä, että työllisyys ja muu taloudellinen toimeliaisuus on pitkän talouskasvun aikana kohentunut merkittävästi.

Bruttotulot koostuvat kotitalouksien saamista tuotannontekijätuloista ja saaduista tulonsiirroista. Siten bruttotuloihin sisältyy merkittävä määrä julkisen vallan tekemiä tuloerojen tasaamiseen liittyviä

toimenpiteitä. Tämän vuoksi tuloerot bruttotuloilla mitattuna ovat selvästi alhaisemmalla tasolla kuin tuotannontekijätulojen jälkeiset tuloerot (kuvio 2.5).

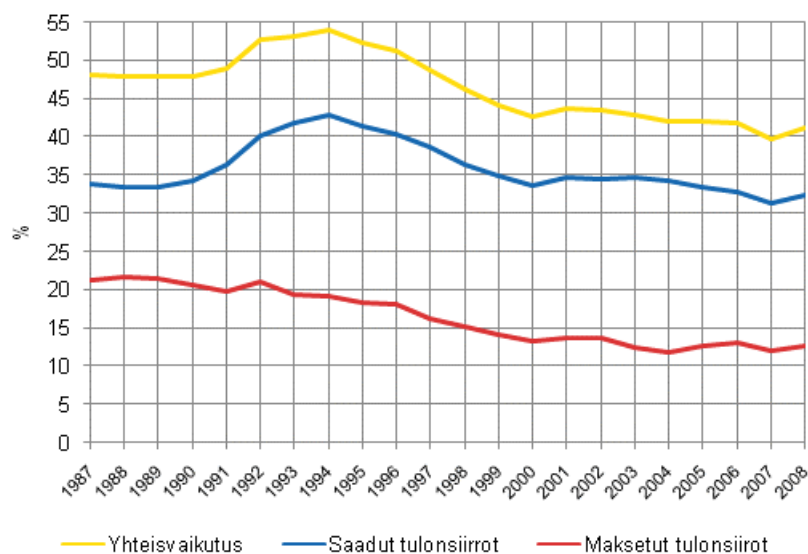
Täydellisimpinä julkisen vallan tulonjakoa tasoittavat toimenpiteet näkyvät käytettävissä olevissa tuloissa, sillä ne sisältävät sekä saadut että maksetut tulonsiirrot. Tämän vuoksi on käytettävissä olevien tulojen Gini-kerroin alhaisin verrattuna kahden muun pääituloerän Gini-kertoimiin (kuvio 2.5).

Markkinoilla syntyneitä tuloeroja tasataan julkisen vallan tulonsiirtojärjestelmillä. Tulonsiirrot muodostuvat sekä saaduista tulonsiirroista että maksetuista tulonsiirroista eli välittömistä veroista ja veronluonteisista maksuista. Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Saatuihin tulonsiirtoihin sisältyvät myös haastatteluin kerätyt kotitalouksien väliset tulonsiirrot, kuten elatusavut.

Kuviossa 2.7 kuvataan näiden tulonsiirtojen vaikutuksia kotitalouksien välisiin tuloeroihin⁴⁾. Kuviosta voidaan hyvin havaita se, miten saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus on lähtenyt selvään laskuun 1990-luvun puolivälissä. Vuonna 2000 tasaava vaikutus aleni tasolle, jossa se oli edellisen kerran 1980-luvun loppupuolella. Tämän jälkeenkin on saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus alentunut, muttei niin voimakkaana kuin 1990-luvun jälkipuoliskolla.

Saatujen tulonsiirtojen tasaava vaikutuksen väheneminen on johtunut lähinnä siitä, että niiden merkitys kotitalouksien tulonmuodostuksessa on vähentynyt markkinoilta saatujen tulojen – palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot – voimakkaan lisääntymisen vuoksi.

Kuvio 2.7 Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1987–2008

Myös maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus on vähentynyt tasaisesti 1990-luvun lamavuosista lähtien. Tämä saattaa johtua ansiotuloja lievemmin verotettujen pääomatulojen määrän kasvusta ja sitä kautta tuloverotuksen progressiivisuuden vähentymisestä. Vuosina 2005 ja 2006 maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus kasvoi jonkin verran, minkä ainakin osittain selittänee vuoden 2005 verouudistus.

2.3 Reaalitulot alenivat suurituloisimmassa tulokymmenyksessä

Suurituloisimmassa tulokymmenyksessä keskimääräiset ekvivalentit käytettävissä olevat tulot alenivat reaalisesti vuonna 2008 edellisvuodesta 5,5 prosentilla⁵⁾. Myös kahdessa seuraavaksi ylimmässä

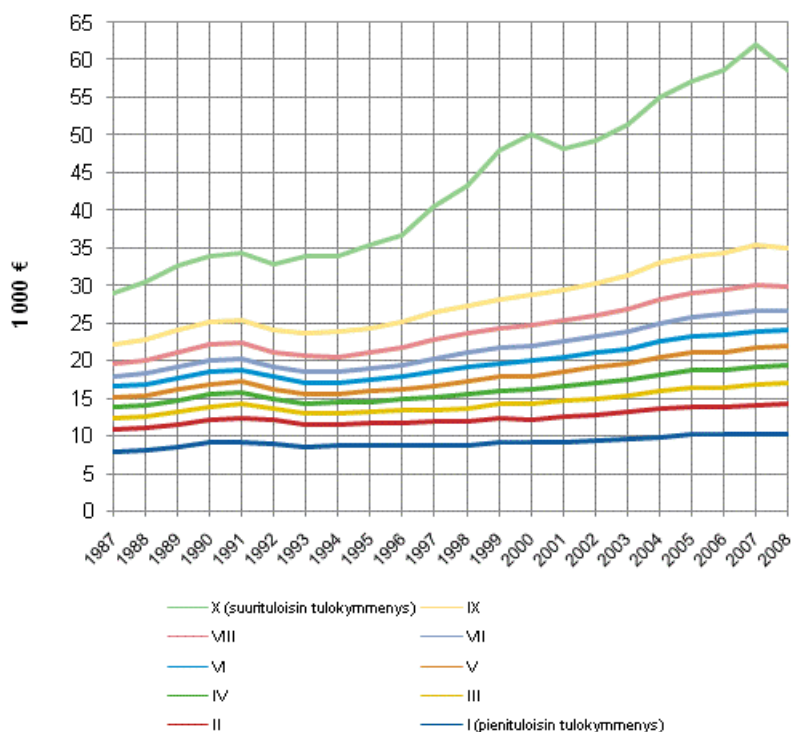
4) Saadut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista bruttotuloihin. Maksetut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä bruttotuloista käytettävissä oleviin tuloihin. Tulonsiirtojen yhteisvaikutus: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista käytettävissä oleviin tuloihin.
 5) Tulokymmenysten eli desiilien tulomuutokset on laskettu henkilöaineistosta, missä kotitalouden jokainen henkilö saa tulokseen kotitalouden ekvivalentin käytettävissä olevan tulon. Luvussa 2.1 esitetyt ekvivalentin tulon muutokset on laskettu kotitalousaineistosta, missä kutakin kotitaloutta edustaa aineistossa vain yksi havainto.

tulokymmenyksessä (8. ja 9. desiili) tulot alenivat vuonna 2008. Pienituloisimmassa tulokymmenyksessä tulojen alentuminen oli 0,5 prosenttia. Muissa tulokymmenyksissä tulot sen sijaan vielä kasvoivat, tulojen reaalkasvu tosin vaihteli vain muutaman prosentin kymmenyksen ja puolentoista prosentin välillä.

Sen sijaan pitemmällä aikavälillä on tulojen reaalkasvu ollut suurituloisimmassa tulokymmenyksessä selvästi parasta. Aikavälillä 1987–2008 tulojen reaalkasvu oli suurituloisimmassa tulokymmenyksessä runsaat 100 prosenttia. Pienituloisimmassa tulokymmenyksessä vastaava tulojen kasvu on ollut vajaat 30 prosenttia.

Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo oli vuonna 2008 pienituloisimmassa tulokymmenyksessä 10 150 euroa, mikä oli reaalisesti 2 270 euroa enemmän kuin vuonna 1987. Suurituloisimmassa tulokymmenyksessä tulo vuonna 2008 oli 58 710 euroa. Reaalisesti tämä oli 29 710 euroa enemmän kuin vuonna 1987.

Kuvio 2.8 Tulojen reaalikehitys tulokymmenyksittäin vuosina 1987–2008, keskiarvot, tulokymmenykset muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohden laskettujen käytettävissä olevien tulojen perusteella

3. Kotitalouksien tulokehitys väestöryhmittäin

3.1 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan

Omaisuus- ja yrittäjätulojen voimakas lasku johti yrittäjäkotitalouksien tulojen pienenemiseen vuonna 2008. Vielä yrittäjiä enemmän pienenivät työttömien kotitalouksien tulot. Työttömien tulokehitys olikin heikointa kaikista sosioekonomisista ryhmistä. Muista pääasiassa tulonsiirtojen varassa elävistä väestöryhmistä opiskelijoiden tulot kasvoivat lähes viidellä prosentilla ja eläkeläistenkin tulot hieman keskimääräistä enemmän. Palkansaajista työntekijöiden tulot kasvoivat eniten, toimihenkilöiden reaalitytulot pysyivät suunnilleen vuoden 2007 tasolla (taulukko 3.1). Tulojen muutokset on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevien tulojen mediaaneista. Sosioekonominen asema määritellään kotitalouden viitehenkilön, eli useimmiten kotitalouden suurituloisimman henkilön perusteella.

Taulukko 3.1 Kotitalouksien reaalitytulojen muutokset kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1990–2008, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö, mediaani

	Tulojen reaalitymuutokset, %		
	Keskimääräinen vuosimuutos 2007–2008	Keskimääräinen vuosimuutos 2000–2008	Muutos yhteensä 1990–2008
Maatalousyrittäjät	-2,2	3,7	62
Yrittäjät (pl. maatalousyrittäjät)	-1,6	2,3	42
Ylemmät toimihenkilöt	0,0	2,2	32
Alemmat toimihenkilöt	0,3	2,0	23
Työntekijät	3,0	2,4	33
Opiskelijat	4,5	0,8	21
Eläkeläiset	1,4	2,1	39
Muut ammatissa toimimattomat	5,6	2,0	12
Työttömät	-3,5	0,7	3
Kaikki kotitaloudet	1,2	2,5	30

Maatalousyrittäjien mediaanitulot pienenivät 2,2 ja muiden yrittäjien 1,6 prosenttia edellisvuoteen verrattuna vuonna 2008. Tulojen pieneneminen kohdistui näissä ryhmissä erityisen voimakkaasti tulojakauman yläpäähän, sillä tulojen keskiarvo putosi maatalousyrittäjillä 6,2 prosenttia ja muilla yrittäjillä peräti 13 prosenttia. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna yrittäjien tulokehitys on kuitenkin ollut keskimääräistä parempaa.

Maatalousyrittäjien tuloista yli puolet koostuu maatalouden yrittäjätuloista. Sekä omaisuus- että palkkatulojen osuus on noin kuudesosa. Maatalousyrittäjäkotitaloudet saivat vuonna 2008 yli neljänneksen vähemmän omaisuustuloja kuin vuonna 2007. Palkat ja yrittäjätulot pienenivät noin viidellä prosentilla. Maatalousyrittäjien tulot ovat kuitenkin 2000-luvulla kasvaneet enemmän kuin minkään muun ryhmän. Etenkin omaisuustulojen kasvu on viime vuosina ollut erittäin nopeaa, ja vaikka omaisuustulot pienenivät vuonna 2008 rajusti, oli maatalousyrittäjien saamien omaisuustulojen määrä silti suurempi kuin vuonna 2004.

Muiden yrittäjien saamat omaisuustulot ovat kasvaneet erittäin nopeasti 1990-luvun alusta lähtien, ja ne ovat suurimman osan 2000-luvusta olleet yrittäjien suurin yksittäinen tulonlähde. Kun omaisuustulojen osuus bruttotuloista oli vuonna 1992 vain kymmenen prosenttia, oli vastaava osuus vuonna 2007 peräti 38 prosenttia. Omaisuustulojen kasvuun on erityisesti 2000-luvulla liittynyt niiden määrän suuri vaihtelu. Vuonna 2008 omaisuustulojen pieneneminen 30 prosentilla vähensi omaisuustulojen osuuden pienemmäksi kuin palkkatulojen ja oli selvästi suurin syy käytettävissä olevien tulojen vähenemiseen. Muiden kuin maatalousyrittäjien tulot ovat silti edelleen keskimäärin suuremmat kuin millään muulla sosioekonomisella ryhmällä ylempiä toimihenkilöitä lukuun ottamatta (kuviot 3.1). Yrittäjien omaisuustulot olivat 30 prosentin pudotuksesta huolimatta edelleen suurempia kuin viisi vuotta sitten.

Kotitalouksien saamat palkkatulot kasvoivat 1,4 prosentilla vuonna 2008. Palkansaajaryhmillä, eli työntekijöillä sekä ylempillä ja alemmilla toimihenkilöillä palkkatulojen osuus bruttotuloista on yli 80 prosenttia, eikä omaisuustulojen pieneneminen siten vaikuttanut näiden ryhmien tuloihin yhtä paljon kuin yrittäjien. Työntekijöiden palkat ja tulot kasvoivat enemmän kuin toimihenkilöiden, joiden tulotaso pysyi reaalisesti suunnilleen edellisvuoden tasolla. Työntekijöiden tulot kasvoivat kolme ja alempien toimihenkilöiden 0,3 prosenttia. Ylempien toimihenkilöiden käytettävissä olevat tulot pysyivät vuoden 2007 tasolla.

Työntekijäkotitalouksien tulokehitys on 2000-luvulla ollut melko samanlaista kuin kaikissa kotitalouksissa, kun taas toimihenkilöiden tulot ovat kasvaneet hieman keskimääräistä hitaammin. Työntekijöiden mediaanitulot olivat vuonna 2008 jo hyvin lähellä alempien toimihenkilöiden tuloja. Ylempien toimihenkilöiden tulojen kasvu on 2000-luvun alun jälkeen hidastunut.

Työttömien bruttotuloista noin kolme neljäsosaa koostuu saaduista tulonsiirroista. Palkkatulojen osuus on 1990-luvun laman jälkeen vaihdellut viidentoista prosentin molemmin puolin. Vuonna 2008 työttömien tulot putosivat 3,5 prosentilla edellisvuoteen verrattuna. Suurimman osan vuodesta työttömänä olleiden palkkatulot putosivat selvästi, mutta myös saatujen tulonsiirtojen reaaliarvo pieneni noin prosentilla. Työttömien tulot ovat 2000-luvulla kasvaneet hitaammin kuin minkään muun sosioekonomisen ryhmän.

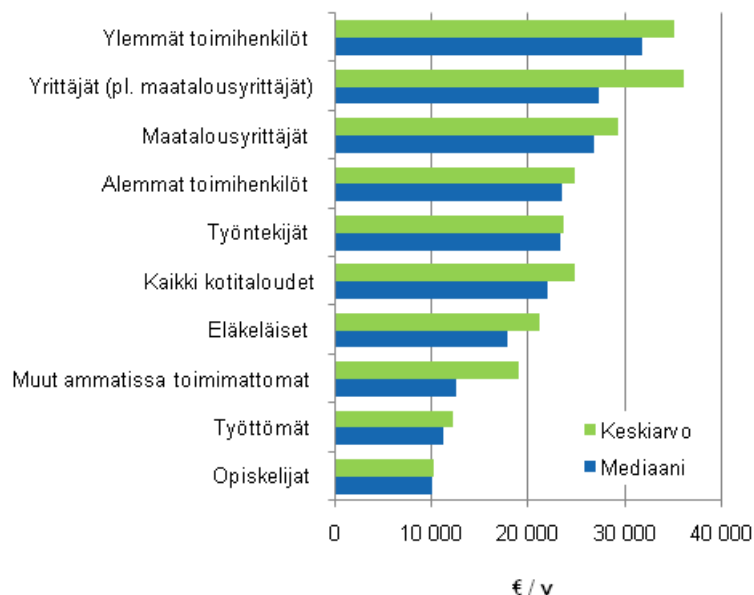
Opiskelijoiden bruttotuloista hieman yli puolet koostuu saaduista tulonsiirroista. Osuus on 2000-luvun aikana pienentynyt lähinnä palkkatulojen kasvun myötä. Opiskelijoiden käytettävissä olevat tulot kasvoivat vuonna 2008 edellisvuoteen verrattuna 4,5 prosentilla. Tulojen kasvun taustalla oli syksyllä 2008 toteutettu opintotuen korotus sekä opiskelijoiden kasvaneet palkkatulot. Palkkatulojen osuus opiskelijoiden bruttotuloista oli vuonna 2008 korkeimmillaan sitten vuoden 1991. Opiskelijat ovat kuitenkin edelleen selkeästi pienituloisin sosioekonominen ryhmä. Vuoden 2008 positiivisesta kehityksestä huolimatta opiskelijoiden tulot ovat kasvaneet huomattavasti keskimääräistä hitaammin koko 2000-luvun ajan.

Eläkeläisten bruttotuloista 72 prosenttia koostui saaduista tulonsiirroista vuonna 2008. Tulonsiirtojen osuus on hiljalleen pienentynyt ja omaisuustulojen osuus kasvanut yli 20 prosenttiin. Palkkatulojen osuus on viimeisen 15 vuoden ajan ollut kolmen ja neljän prosentin välillä. Eläkeläisten saamien tulonsiirtojen reaaliarvo kasvoi hieman edellisvuodesta, ja eläkeläisten käytettävissä olevat tulot kasvoivat suunnilleen yhtä paljon kuin kaikilla kotitalouksilla yhteensä.

Eläkeläisten tulot ovat kasvaneet 2000-luvulla hieman hitaammin verrattuna kaikkiin kotitalouksiin. Kaikkien kotitalouksien mediaanitulo on kasvanut keskimäärin 2,5 prosenttia vuodessa, kun eläkeläiskotitalouksien mediaanitulo on kasvanut 2,1 prosenttia vuodessa. Opiskelijoiden ja työttömien tulot ovat vastaavana ajankohtana kasvaneet keskimäärin alle prosentilla vuodessa, joten eläkeläisten tulokehitys on ollut hieman parempaa kuin muiden enimmäkseen tulosiirroilla toimeen tulevien sosioekonomisten ryhmien.

Pidemmän aikavälin tarkastelussa kannattaa huomioida, että eläkeläisten tulojen muutokset eivät välttämättä mittaa kehitystä eläketurvan tasossa. Eläkeläisten rakenne muuttuu koko ajan, ja nykyään yhä useammalla eläkeläisellä on takana työura joko toimihenkilönä, työntekijänä tai yrittäjänä. Ilman työeläkettä toimeen tulevien eläkeläisten määrä on pienentynyt 2000-luvulla, samoin kuin eläkkeellä olevien maatalousyrittäjien. Näiden kahden lukumäärältään supistuvan ryhmän tulotaso on pienempi kuin muiden eläkeläisten. Lisäksi eläkeläisten omaisuustulot ovat kasvaneet nopeasti, kuten edellä todettiin.

Kuvio 3.1 Kotitalouksien tulotaso kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2008, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö

3.2 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan

Elinvaiheluokituksessa kotitaloudet jaetaan yhden hengen kotitalouksiin, lapsettomiin pareihin, pareihin, joilla on lapsia sekä yksinhuoltajakotitalouksiin. Kahteen jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat ne kotitaloudet, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.

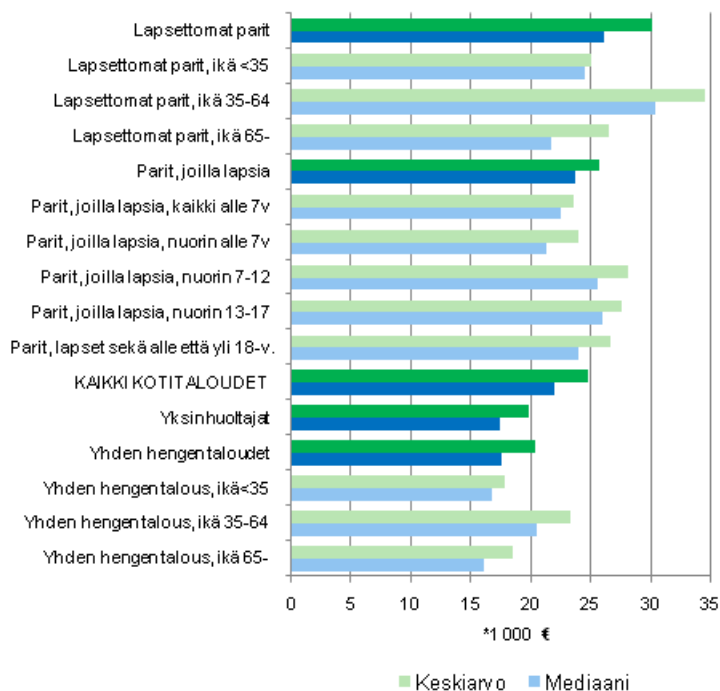
Vuonna 2008 eniten tuloja kulutusyksikköä kohden laskettuna sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna saivat lapsettomat parit (kuvio 3.2). Heidän mediaanitulonsa olivat 26 200 euroa kun kaikkien kotitalouksien mediaanitulot olivat 21 980 euroa. Lapsettomien parien ryhmässä tulotaso oli korkein kotitalouksissa, joissa viitehenkilö¹⁾ on 35–64-vuotias, yli 30 000 euroa mediaanilla mitattuna.

Myös kahden huoltajan kotitaloudet saivat tuloja keskimääräistä enemmän. Tässä ryhmässä korkein tulotaso oli kotitalouksilla, joiden nuorin lapsi oli 7–17-vuotias.

Sekä yksinhuoltajien että yhden hengen talouksien tulotaso oli kaikkien kotitalouksien tulotasoa alhaisempi vuonna 2008. Yhden hengen talouksista korkein tulotaso oli 35–64-vuotiailla. Heidän tulonsa olivat lähes keskimääräistä tasoa.

1) Tulonjakotilastossa kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat.

Kuvio 3.2 Kotitalouksien tulotaso kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2008, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö

Taulukossa 3.2 kuvataan käytettävissä olevien tulojen muutoksia kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2008. Vuonna 2008 kotitalouksien mediaanitulot pienenevät lapsettomilla 35–64-vuotiailla pareilla, sekä kahden huoltajan kotitalouksissa, joiden kaikki lapset tai nuorin lapsi oli alle 7-vuotias. Mediaanitulot pienenevät hieman myös yksinasuvilla 35–64-vuotiailla.

Yhden hengen talouksien tulot kasvoivat 0,8 prosenttia vuonna 2008, mikä on vähemmän kuin kotitalouksissa keskimäärin. Lapsettomien parien tulot ovat pysyneet vuoden 2007 tasolla. Kahden huoltajan kotitalouksien tulojen muutos on yhtä suuri kuin kaikissa kotitalouksissa keskimäärin. Eniten tulot kasvoivat vuonna 2008 yksinhuoltajilla, mediaanilla mitattuna 8,2 prosenttia. Suuri muutosprosentti selittyy osittain otostutkimukseen liittyvällä satunnaisvaihtelulla.

Taulukko 3.2 Ekvivalenttien reaalityulojen muutokset kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2008, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö, mediaani

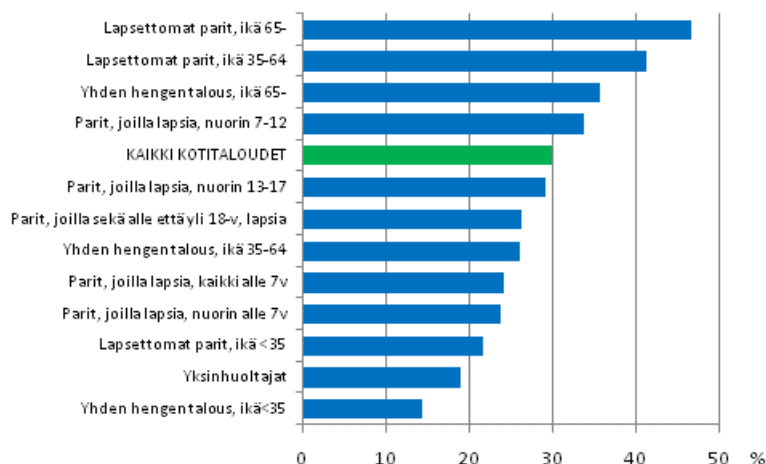
	Tulojen reaalityulot, %		
	Keskimääräinen vuosimuutos 2007–2008	Keskimääräinen vuosimuutos 2000–2008	Muutos yhteensä 1990–2008
Yhden hengen taloudet	0,8	2,1	27
Yhden hengen talous, ikä alle 35	0,2	2,1	14
Yhden hengen talous, ikä 35-64	-0,3	2,2	26
Yhden hengen talous, ikä 65-	0,3	2,0	36
Lapsettomat parit	0,0	2,4	36
Lapsettomat parit, ikä alle 35	0,2	2,8	22
Lapsettomat parit, ikä 35-64	-1,8	2,2	41
Lapsettomat parit, ikä 65-	3,4	2,7	47
Parit, joilla lapsia	1,2	2,4	29
Parit, joilla lapsia, kaikki alle 7v	-1,6	2,2	24
Parit, joilla lapsia, nuorin alle 7v	-1,3	1,8	24
Parit, joilla lapsia, nuorin 7-12	1,5	2,5	34
Parit, joilla lapsia, nuorin 13-17	3,8	2,2	29
Parit, joilla sekä alle että yli 18-v, lapsia	2,9	2,8	26
Yksinhuoltajat	8,2	2,1	19
Kaikki kotitaloudet	1,2	2,5	30

Luotettavamman kuvan näiden ryhmien tulojen muutoksista saadaan tarkastelemalla tuloja pidemmän aikavälin näkökulmasta (kuvio 3.4). 2000-luvulla yhden hengen talouksien ja yksinhuoltajien tulokehitys on ollut samanlainen, heidän mediaanitulonsa ovat kasvaneet keskimääräistä hitaammin. Vastaavasti lapsettomien parien ja kahden huoltajan talouksissa mediaanitulot ovat kasvaneet keskimääräistä nopeammin. Yksittäisen ryhmän osalta tulokehitys on ollut kuitenkin heikointa kahden huoltajan talouksissa, joiden nuorin lapsi on alle 7-vuotias.

Koko tarkasteluajanjaksona, 1990–2008, lapsettomien parien, joissa viitehenkilö on yli 34-vuotias, tulot ovat kasvaneet huomattavasti nopeammin kuin muiden elinvaiheluokituksen ryhmien tulot. Keskimääräistä nopeammin tulot ovat kasvaneet myös yli 64-vuotiailla yhden hengen talouksilla sekä kahden huoltajan kotitalouksissa, joiden nuorin lapsi on 7–12-vuotias (kuvio 3.3).

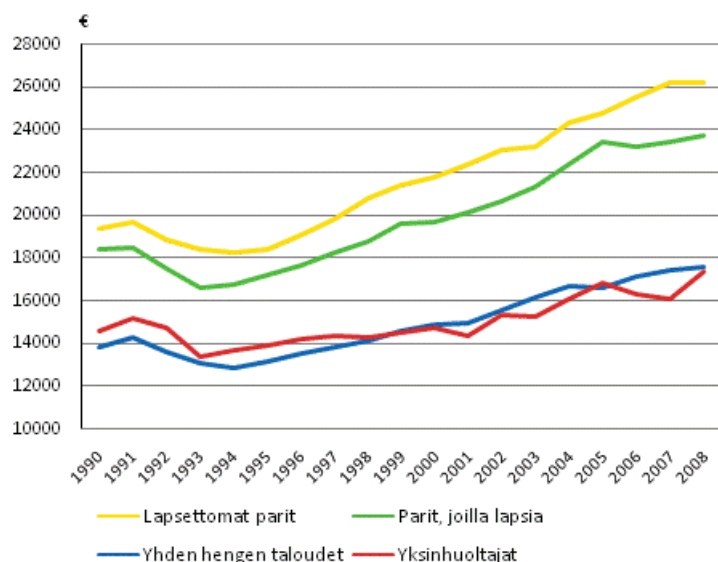
Eläkeikäisten hyvä tulokehitys johtuu väestöryhmän tulorakenteen muutoksesta, niin kutsutusta ”eläkejärjestelmän kypsymisestä”. Uudet ikäluokat ovat olleet pakollisten eläkejärjestelmien piirissä edellisiä pitempään ja yhä useampi eläkeikään tuleva siis saa täyttä työeläkettä. Pelkän kansaneläkkeen varassa olevien osuus on vähentynyt tarkasteluajan aikana.

Kuvio 3.3 Ekvivalenttien reaalityulojen muutos yhteensä vuosina 1990–2008 kotitalouden elinvaiheen mukaan, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö, mediaani

Kuviossa 3.4. on esitelty reaalityulojen kehitys vuodesta 1990 vuoteen 2008 kotitalouden elinvaiheen mukaan. Myös tästä kuvioista näkyy lapsettomien pariin tulojen nopea kasvu, mutta kasvu on kuitenkin vuonna 2008 pysähtynyt. Vuosina 1990–2008 lapsettomien pariin tulot ovat kasvaneet reaalisesti 36 prosenttia kun kaikissa muissa ryhmissä kasvu on ollut alle 30 prosenttia. Yksinhuoltajakotitalouksissa tulojen mediaanin muutos on ollut muita heikompi, tulot ovat kasvaneet vuosina 1990–2008 reaalisesti vain 19 prosenttia.

Kuvio 3.4 Kotitalouksien reaalityulojen kehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2008, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot / kulutusyksikkö

3.3 Kotitalouksien asuminen, tulot ja asumismenorasite

3.3.1 Asunnon hallintasuhde, viitehenkilön ikä, kotitalouden koko ja tulotaso

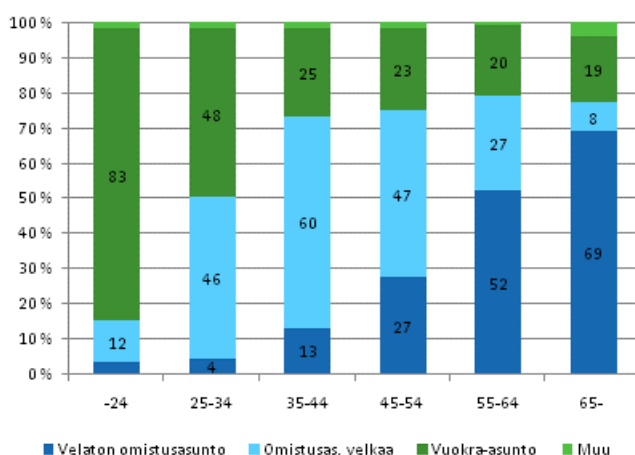
Omassa asunnossa asuminen on Suomessa yleisin asumismuoto. Omistusasuminen on edelleen 2000-luvulla jonkin verran yleistynyt. Vuonna 2008 omassa asunnossa asui 68 prosenttia kotitalouksista, kun vuonna

1997 osuus oli 63 prosenttia. Vuokralla asumisen suunta on ollut toinen: vuoden 2008 tietojen mukaan 30 prosenttia asui vuokralaisena, vuonna 1997 35 prosenttia.

Kuvio 3.5 kuvaa asunnon hallintasuhdetta kotitalouden **viitehenkilön iän** mukaan. Kotitaloudet on jaoteltu asunnon hallintamuodon mukaan neljään luokkaan: velattomassa omistusasunnossa asuviin, asuntovelkaiseiin omistusasujiin ja vuokralla asuviin.

Noin 1,7 miljoonasta omistusasunnossa asuvasta kotitaloudesta noin puolet (859 000 kotitaloutta) asui velattomassa omistusasunnossa vuonna 2008. Yleisimmin velattomassa omistusasunnossa asuvat eläkeikäiset, 65 vuotta täyttäneiden taloudet (69 %). Myös 55–64-vuotiaiden ryhmästä reilu puolet asui velattomassa omistusasunnossa. Nuorten, alle 25-vuotiaiden taloudet asuivat pääasiassa vuokralla (83 %). Asuntovelkaisia oli suhteellisesti eniten 35–44-vuotiaiden ryhmässä, jossa 60 prosentilla oli asuntovelkaa.

Kuvio 3.5 Asunnon hallintasuhte viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2008, % ryhmän kotitalouksista

Kotitalouden koon mukaan tarkastellen asumismuoto on hyvin erilainen yhden hengen talouksissa ja muissa talouksissa. Vielä 1990-luvulla yhden hengen talouksista asui melko tasan puolet omassa asunnossa ja puolet vuokralla, mutta 2000-luvulla omassa asunnossa asuminen on jonkin verran lisääntynyt. Vuonna 2008 osuus oli 53 prosenttia ja vuokra-asunnossa asuvia 44 prosenttia yksin asuvista. Kahden hengen ja sitä suuremmissa talouksissa omistusasuminen on selvästi lisääntynyt koko 2000-luvun. Kahden hengen talouksista 74 prosentilla oli omistusasunto ja vuokra-asunto 24 prosentilla vuonna 2008. Vastaavat luvut isommissa perheissä olivat 82 ja 16.

Vuokralaistalouksien keskimääräinen **tulotaso** on selvästi matalampi kuin omistusasunnoissa asuvien talouksien. Vuokra-asuminen on tyypillinen pienituloisten kotitalouksien asumismuoto. Kaikista vuokralla asuvista 53 prosenttia sijoittui pienituloisimpaan viidesosaan. Alimman tulokymmenyksen talouksista 77 prosenttia asui vuokralla ja viidennes (19 %) omassa asunnossa. Ylimmässä tuloluokassa omistusasujia oli 93 prosenttia ja vuokralla asui hyvin harva (6 %) (kuviot 3.6).

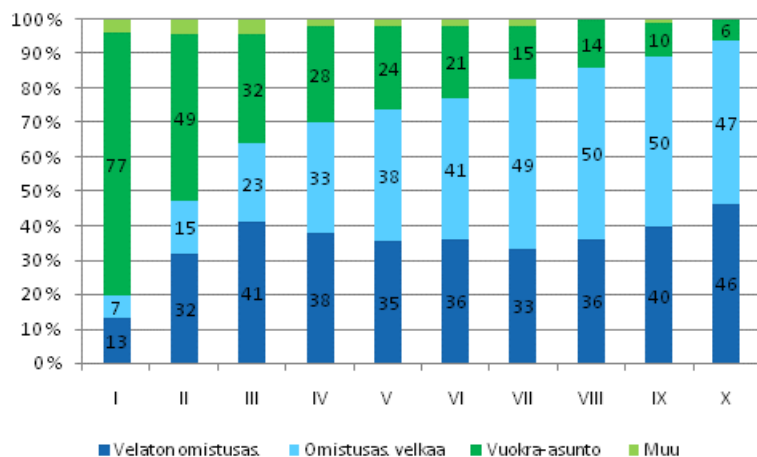
Vuokralla asuvien käytettävissä olevat tulot kotitaloutta kohti olivat vuonna 2008 noin 22 800 euroa ja kotitalouden keskikoko 1,7 henkilöä. Omistusasujien keskimääräiset tulot olivat noin 44 700 euroa ja kotitalouden keskikoko oli 2,3 henkilöä (liitetaulukko 7a).

Vuokralla asuvien keskimääräinen tulotaso oli noin 62 prosenttia omistusasujien tulotasosta, kun verrataan kotitalouden koko- ja rakenne-erot huomioon ekvivalentteja mediaanituloja (15 500 euroa vuokralaisilla ja 24 800 euroa omistusasujilla) vuonna 2008. Vuokralais- ja omistajatalouksien väliset tuloerot ovat kasvaneet: vuonna 1995 vuokralaisten tulojen mediaani oli 71 prosenttia verrattuna omistusasujien mediaaniin.

Velattomassa omistusasunnossa asuvat jakautuvat suhteellisen tasaisesti tulokymmenyksiin, pienituloisinta kymmenystä lukuun ottamatta, jossa heitä on vähän. Asuntovelkaisten omistusasujien osuus sen sijaan kasvaa ylempiin tulokymmenyksiin siirryttäessä. Tämä on seurausta siitä, että velattomassa

omistusasunnossa asuminen on yleistä eläkeikäisillä kotitalouksilla, kun asuntovelkaiset ovat pääosin työssä käyviä. Eläkeikäisten taloudet sijoittuvat yleisesti tulojakauman keski- ja alaosaan ja työlliset tulojakauman ylä- ja keskiosaan.

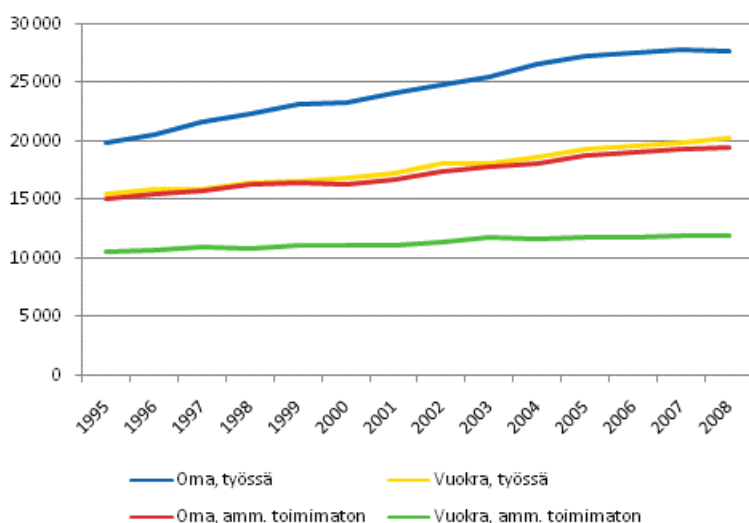
Kuvio 3.6 Asunnon hallintasuhteet tulokymmenyksittäin vuonna 2008, tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti laskettujen käytettävissä olevien tulojen perusteella

3.3.2 Asumismuoto ja tulokehitys 1995–2008

Omistusasunnossa asuvien tulotaso nousi 38 prosenttia vuodesta 1995 vuoteen 2008, kun vuokra-asunnossa asuvien tulotaso kasvoi vain 22 prosenttia. Vuokralla asuminen on valikoitunut elinvaiheen, sosioekonomisen aseman ja tuloluokan suhteen. Tulokehitys asunnon hallintasuhteen mukaan heijastaa siten sosioekonomisten ryhmien ja tuloluokkien tulokehitystä. Kuviossa 3.7 on esitetty tulojen muutos omistus- ja vuokra-asujilla, kun myös viitehenkilön työllisyysasema on otettu huomioon.

Kuvio 3.7 Reaalitulojen kehitys asunnon hallintasuhteen ja viitehenkilön ammatissa toimivuuden mukaan 1995-2008, kotitalouden käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohti, mediaani

Omistusasunnossa asujilla työllisillä tulot kasvoivat ripeästi suuren laman jälkeen vuodesta 1995, 39 prosenttia. Vuonna 2008 heidän tuloensa laskivat kuitenkin hieman verrattuna vuoden takaiseen.

Vuokra-asunnossa asuvilla työllisillä kasvu jatkui vielä parin prosentin verran. Vuodesta 1995 vuoteen 2008 tulot kasvoivat 30 prosenttia.

Omistusasunnossa asuvat ei-työlliset ovat lähinnä eläkeläisiä. Tämän ryhmän tulot kasvoivat 29 prosenttia. Heikoin tulokehitys oli vuokra-asunnossa asuvilla ei-työllisillä, joiden tulot kasvoivat 13 prosenttia vuodesta 1995. Tässä ryhmässä on lähinnä eläkeläisiä, opiskelijoita ja työttömiä.

3.3.3 Asumisen menot ja käytettävissä olevat tulot

Tulonjakotilastossa asuminen vaikuttaa tuloihin muun muassa laskennallisten vuokratulojen kautta, koska omassa omistusasunnossa asuvien tuloihin lisätään laskennallinen asuntotulo omaisuustulona. Asuminen vaikuttaa tulonjakotilastossa epäsuorasti myös kulutusyksiköiden kautta, sillä ekvivalenteilla tuloilla huomioidaan myös yhteisen kulutuksen hyötyjä, joista merkittävä osa perustuu jaettuihin asumiskustannuksiin.

Käytettävissä olevaan tuloon sisältyy siis niin sanottu **laskennallinen asuntotulo**. Menetelmän tarkoituksena on muun muassa saattaa erilaisissa asumismuodoissa asuvat taloudet kulutusmahdollisuuksiltaan vertailukelpoisiksi. Nettomääräinen asuntotulo katsotaan kotitalouden käytettävissä olevan tulon osaksi.

Asuntotulo muodostetaan vuokra-ekvivalenssimenetelmällä (rental equivalence) siten, että asunnolle annetaan vastaavanlaatuisen vuokra-asunnon vuokraa vastaava bruttovuokra-arvo. Bruttovuokra-arvo muodostetaan vuokratiedustelussa selvitettyjen vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen neliövuokrien perusteella. Huoneluvun, rakennusvuoden ja talotyypin mukaan eriteltyjä vuokra-arvoja sovelletaan vastaavien omistusasuntojen neliömääriin. Laskenta tehdään kunnan ja suurissa kaupungeissa osa-alueen tarkkuudella. Bruttovuokra-arvosta vähennetään omistusasukkaan maksamat hoitovastikkeet (sekä lämmityskustannukset mikäli ne eivät sisälly hoitovastikkeeseen), vakuutusmaksut, vesi-, jätevesi- ja nuohousmaksut sekä ylläpitokorjausten kustannukset. Myös asuntolainojen korot vähennetään.

Laskennallinen asuntotulo voi saada negatiivisen arvon. Jos velkaisen omistusasunnon asumiskustannukset ylittävät laskennallisen bruttovuokran, asuntotulo alentaa talouden käytettävissä olevan tulon tason rahatulotaso pienemmäksi. Omistusasunnossa asuvilla asuntotulon saajilla keskiarvo oli 4 100 euroa (nettoasuntotulo) vuonna 2008. Asuntotulo lasketaan vain omistusasujille. Asuntotulo oli korkeimmillaan 2000-luvun alkupuolella, jolloin se oli noin 5 000 euroa omistusasujaa kohti. Työssä käyvillä asuntotulo oli noin 7 prosenttia käytettävissä olevista tuloista, kun taas ammatissa toimimattomilla suhdeluku oli 16 prosenttia. Tämä ero on viime vuosina kasvanut.

Aika ajoin on käyty keskustelua siitä, että asunto on omistajalleen edullinen verokohtelultaan. Omistusasujan katsotaan saavan tuottoa kun hän ei joudu maksamaan asunnostaan vuokraa. Vuokralla asuja joutuu sitä vastoin välillisesti veroa maksamaan, koska asunnon omistajalle tulee maksettavaksi vuokratulosta pääomavero. Vaikka asuntotulo ei ole konkreettista tulovirtaa, se on laskennallisena eränä mukana käytettävissä olevassa tulossa.

3.3.4 Asumismenojen ja -kustannusten tulo-osuudet

Asumismeno-osuuksia käytetään ns. asumismenorasitusta mittaavana indikaattorina. Se on paitsi tilastollinen tunnusluku myös asuntopoliittisten tukijärjestelmien määrittelyperusteena käytettävä käsite. Asumismenot suhteutettuna tuloihin kertovat kotitalouksien asumismenorasituksesta, josta voidaan päätellä onko esimerkiksi tarvetta asumisen tuille. Kun rahatuloista vähennetään maksetut asumismenot, kutsutaan jäljelle jäävää tuloa **kulutusvaraksi**.

Kotitaloudet ovat muun muassa elinvaiheen, asunnon hallintamuodon ja tulotason suhteen hyvin erilaisessa asemassa, jos tarkastellaan kotitalouksien maksamia todellisia rahamääräisiä asumismenoja. Osa kotitalouksista voi joutua kantamaan korkeiden asumismenojensa vuoksi suuren rasitteen, jolloin kotitalouden välttämättömissä toiminnoissa syntyy niin sanottua kulutusvajetta kun kulutusvaraosuus pienenee. Korkeat asumismenot ja pienituloisuus voivat aiheuttaa näin köyhyysriskin kotitalouksille.

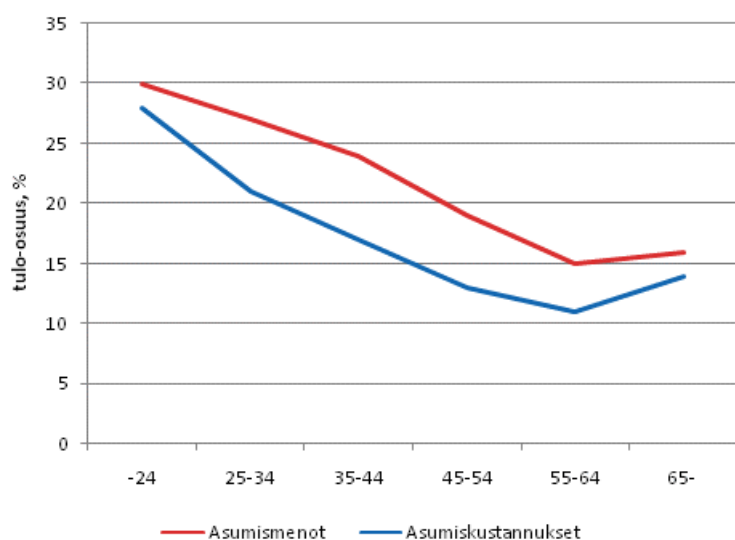
Asumiskustannukset vähennetään omistusasuntojen laskennallisesta asuntotulosta. Tulonjakotilastossa tilastoidaan kaikkien asuntojen asumiskustannukset. Vuokra-asunnoissa niitä ovat vuokra ja muut mahdolliset vuokran lisäksi maksettavat menot kuten vesi- ja lämmitysmaksut. Omistusasunnossa

asumiskustannuksia ovat talotyypistä riippuen mm. hoitovastike, ja mahdollisesti sen sijasta tai lisäksi maksettavat tontin vuokra, lämmityskulut, vesi-, jätevesi- ja nuohousmaksut, asuntolainojen korot ja mahdolliset korjaukset.

Asumismenot-käsite kuvaa laajempaa asumismenorasitusta: niihin lasketaan asumiskustannusten lisäksi myös asuntolainojen lyhennykset. Asuntolainan takaisinmaksu on säästämistä, mikä kartuttaa asuntovarallisuutta. Varsinaista lainaosuutta ei lasketa asumiskustannuksiin, mutta asuntolainaa lyhentävällä kotitaloudella on vähemmän rahaa käytettävissä muuhun kulutukseen lainan takaisinmaksuaikana.

Asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista rahatuloista oli vuonna 2008 kaikilla kotitalouksilla keskimäärin noin 20 prosenttia. Vuokralaisilla osuus oli 27 prosenttia. Velattomassa omistusasunnossa asuvilla osuus oli 8 prosenttia ja velallisessa 15 prosenttia. Jos myös asuntolainojen lyhennykset huomioidaan (kuvioissa asumismenot), nousee velallisten omistusasujien meno-osuus 26 prosenttiin. Asumismeno-osuuksien ikä- ja tuloluokittainen vaihtelu näkyy kuvioista 3.8 ja 3.9²⁾.

Kuvio 3.8 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet viitehenkilön ikäryhmän mukaan 2008, % kotitalouden käytettävissä olevista rahatuloista

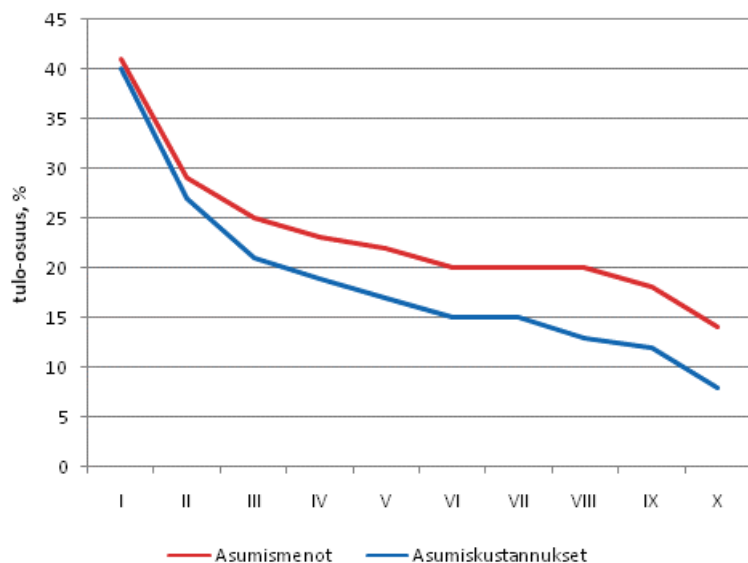

Pienin asumismenorasite asumiskustannuksilla laskien oli talouksilla, joissa viitehenkilö oli 55–64-vuotias. Heillä asumismeno-osuus oli 15 prosenttia. Hyvin lähellä tätä oli myös 65 vuotta täyttäneiden meno-osuus (16 %). Suurin rasite oli nuorilla, alle 25-vuotiailla. Heillä asumismenojen osuus tuloista oli 28 prosenttia. Asuntolainojen lyhennykset mukaan ottaen luku oli 30.

Ylimmässä tulokymmenyksessä olevilla talouksilla asumismenorasite oli vain 8 prosenttia. Asuntolainojen lyhennykset nostavat rasiitteen 14 prosenttiin. Alimmassa tulokymmenyksessä asumismenojen tulo-osuus oli erittäin korkea, 40 prosenttia. Näissä talouksissa tukitarve on suuri. Osuus voisi olla vieläkin suurempi, jollei asumistukijärjestelmä kohdistaisi tukia juuri pienituloisimpiin väestöryhmiin.

2) Asumismenojen tulo-osuuksia on raportoitu myös kulutustutkimuksen aineistoista. Eri aineistoista lasketut tunnusluvut saattavat poiketa toisistaan.

Kuvio 3.9 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet tulokymmenyksittäin 2008, % kotitalouden käytettävissä olevista rahatuloista

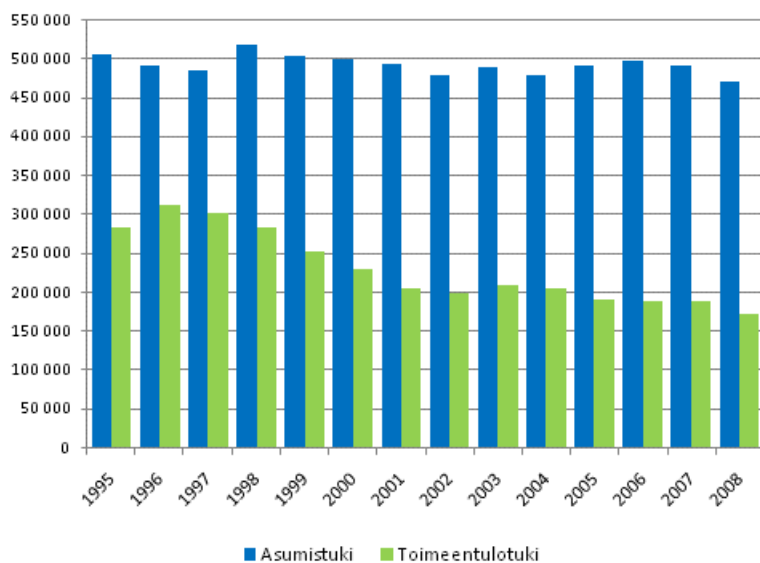

3.3.5 Asumisen tukeminen

Asumistukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä on pysytellyt puolen miljoonan talouden tuntumassa pitkään. Vuonna 2008 asumistukea sai 472 000 taloutta. Aiemmistä vuosista määrä on jonkin verran laskenut. Toimeentulotuen saajien määrä on vaihdellut enemmän. Vielä vuonna 1996 saajia oli 313 000 kotitaloutta, vuonna 2008 enää 172 000 taloutta (kuvio 3.10).

Asumistuen saajista 80 prosenttia oli vuokralla asuvia ja omassa asunnossa asui noin 15 prosenttia. Tuen saajista joka neljäs oli ammatissa toimimaton ja enemmistö oli työssä käyviä, lähes 60 prosenttia. Saajista 59 prosenttia oli yhden hengen talouksia, vuonna 1995 vastaava luku oli 47 prosenttia. Joka toinen asumistuen saaja kuului kaikkein pienituloisimpaan tuloluokkaan. Pienituloisten osuus saajissa on koko ajan kasvanut.

Kuvio 3.10 Asumistukea ja toimeentulotukea saaneet kotitaloudet 1995–2008, lukumäärä

Keskimääräisen asumistuen rahallinen arvo saajataloutta kohti oli vuonna 2008 noin 2 000 euroa. Pitkällä aikavälillä asumistuen reaaliarvo on noussut selvästi. Vuodesta 1996 nousua on ollut lähes kolmanneksen (30 %). Vuokralla asuvat työssä käyvät saivat asumistukea keskimäärin 1 700 euroa vuodessa ja ammatissa toimimattomat 2 300 euroa.

4. Tuloerot ja asuminen Euroopan maissa

4.1 Suomen tuloerot kansainvälisessä vertailussa

Tässä katsauksessa kuvataan Euroopan maissa vallitsevia tuloeroja, pienituloisuutta ja asuinoloja tuoreimpien tutkimustietojen perusteella. EU:n tulo- ja elinolotutkimus, jonka tiedot kerättiin vuonna 2008 (EU-SILC2008), sisältää runsaasti aineistoa EU:n 27 jäsenmaan sekä Islannin, Norjan, Sveitsin, Kroatian ja Turkin tuloista ja elinoloista. Tulotiedot ovat pääasiallisesti vuodelta 2007 ja tulokäsite vastaa kotitalouden käytettävissä olevien rahatulojen käsitettä. Sveitsi, Kroatia ja Turkki on jätetty seuraavassa tarkastelun ulkopuolelle, sillä niistä ei kaikkia tietoja ole saatavilla.

Gini-kertoimella mitaten pienimmät *tuloerot* havaittiin Sloveniassa, Slovakiassa ja Ruotsissa. Tuloerot olivat suurimmat Portugalissa, Bulgariassa, Romaniassa ja Latviassa. Kaikki Pohjoismaat kuuluivat pienten tuloerojen maihin (taulukko 4.1). Myös Suomi kuuluu edelleen pienten tuloerojen maihin pienituloisuuden (at risk of poverty rate) viimeaikaisesta kasvusta huolimatta.

Maiden väliset *tulotasot* vaihtelevat voimakkaasti. Kotitalouksien ekvivalenttituloja tarkasteltaessa korkeimmat tulotasot löytyvät Keski- ja Pohjois-Euroopan maista: Luxemburgissa on suurimmat tulot ja Norjassa toiseksi suurimmat. Matalimmat tulotasot vallitsevat Itä-Euroopan maissa Sloveniaa lukuun ottamatta. Välimeren maissa tulotaso on Euroopan keskitasoa.

Suomessa on eurooppalaisittain keskitasoiset tulot, tulotaso on vertailumaiden 14. korkein. Suomen mediaanitulotaso on viisinkertainen Romanian vastaavaan verrattuna. Luxemburgin mediaani on lähes kaksinkertainen Suomen mediaaniin verrattuna. Ruotsissa ja Tanskassa mediaanitulot ovat 7–10 prosenttia korkeammat kuin Suomessa, Norjassa 40 prosenttia korkeammat.

Luxemburgin pienituloisuusraja on korkeampi kuin 17 muun maan mediaanitulojen taso, mm. Suomenkin mediaanitulo oli hieman Luxemburgin pienituloisuusrajan alapuolella.

Tulotaso ja tuloerot vaihtelevat valtavasti eri suuntiin, mitään yhteyttä niiden välillä ei voi nähdä. Tulotaso oli jokseenkin samalla tasolla pienten tuloerojen Slovakiassa ja Tšekissä ja suurimpien tuloerojen maissa Latviassa, Romaniassa ja Bulgariassa. Euroopan rikkaimmissa maissa Norjassa ja Luxemburgissa on pienet tai keskitasoiset tuloerot.

Taulukko 4.1 Tuloerot, pienituloisuusasteita, pienituloisuusraja ja keskimääräinen tulotaso Euroopassa 2008 (tulojen viitevuosi 2007), maat järjestetty Gini-kertoimen mukaan pienimmästä suurimpaan

	Tuloerot		Pienituloisuusasteet			Pienituloisuuden raja		Tulotaso	
	Gini-kerroin	Koko väestö	Lapset	Ikääntyneet	ekvivalentit tulot	ekvivalentit tulot			
	%	% väestöstä	% 0–17-vuotiaista	% 65 vuotta täyttäneistä	1 hengen talous	Mediaani			
					PPS / v.	PPS / v.	EUR / v.		
Slovenia	23	12	12	21	8 395	13 991	10 892		
Slovakia	24	11	17	10	4 040	6 734	4 792		
Ruotsi	24	12	13	16	10 377	17 296	20 296		
Tsekki	25	9	13	7	5 828	9 714	6 064		
Tanska	25	12	9	18	10 529	17 548	24 161		
Unkari	25	12	20	4	3 993	6 655	4 399		
Norja	25	11	10	15	13 662	22 782	31 657		
Itävalta	26	12	15	15	11 248	18 746	19 011		
Suomi	26	14	12	23	9 632	16 054	19 666		
Malta	27	15	20	22	7 811	13 018	9 547		
Islanti	27	10	11	15	13 050	21 750	32 216		
Belgia	28	15	17	21	10 146	16 910	17 979		
Ranska	28	13	17	11	9 734	16 223	17 564		
Kypros	28	16	14	49	11 335	18 892	16 703		
Luxemburg	28	13	20	5	16 505	27 508	30 917		
Hollanti	28	11	13	10	11 314	18 857	19 490		
Saksa	30	15	15	15	10 627	17 712	18 254		
Irlanti	30	16	18	21	10 949	18 249	22 933		
Viro	31	19	17	39	4 652	7 754	5 547		
Espanja	31	20	24	28	8 391	13 985	12 922		
Italia	31	19	25	21	9 033	15 055	15 637		
Puola	32	17	22	12	3 915	6 525	4 155		
Kreikka	33	20	23	22	7 249	12 082	10 800		
Liettua	34	20	23	29	4 196	6 993	4 169		
Englanti	34	19	23	30	11 609	19 349	21 865		
Bulgaria	36	21	26	34	2 801	4 668	2 171		
Portugali	36	18	23	22	5 768	9 614	8 130		
Romania	36	23	33	26	1 907	3 179	1 954		
Latvia	38	26	25	51	4 403	7 338	4 832		
EU27, mediaani	31	17	20	19	—	—	16 894		

- Lähde: Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare, updated 9.4.2010. EU-SILC2008.
- EU27 tarkoittaa jäsenmaita: Norja ja Islanti eivät kuulu joukkoon.
- PPP- eli ostovoimapariteeteilla hintatasoltaan erilaisten maiden eurot muunnetaan vertailukelpoisiksi kuvaamaan todellista ostovoimaa. Eurostat kutsuu tätä keinoitekoista valuuttayksikköä nimellä PPS eli Purchasing Power Standard. Esimerkiksi korkean hintatason Suomessa euromäärät alenevat ostovoimakorjauksen takia. Suomen pienituloisuusraja (yhden hengen taloudessa) oli euroina 11 800 vuonna 2007. Esimerkiksi matalan hintatason Bulgariassa euromäärät enemmän kuin kaksinkertaistuvat ostovoimakorjauksen ansiosta.

Joka kuudes eurooppalainen kohtaa köyhyysriskin: noin 85 miljoonaa henkilöä, joista 20 miljoonaa on alle 18-vuotiaita, elää pienituloisessa kotitaloudessa. Jo 10 vuotta sitten Euroopan Unioni julisti tavoitteekseen köyhyyden vähentämisen, mutta ei ole siinä onnistunut. Köyhien määrä on kasvanut Unionin laajentumisenkin takia. Useissa uusissa jäsenmaissa yleinen elintaso on selvästi vanhoja jäsenmaita matalampi ja köyhyys niissä yleisempää.

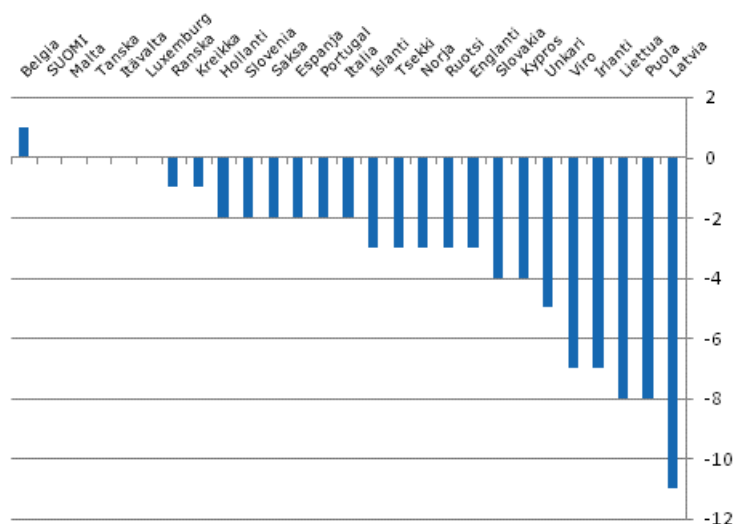
Pienituloisuusaste kuvaa keski- ja pienituloisten välistä tuloeroa. Pienituloisiksi luokitellaan henkilöt, joiden ekvivalenttitulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia väestön mediaanituloista. Kussakin maassa

käytetään maan omaa mediaania. Esimerkiksi Romaniassa tuloraja on 1900 PPS vuodessa, Suomessa 9600. Luxemburgin pienituloisuusraja, 16 500 PPS, on korkeampi kuin Suomen mediaanitulo.

Suomen pienituloisuusaste on noussut enemmän kuin muissa Euroopan maissa vuosina 1997–2008. Useimmat muut vanhat jäsenmaat ovat onnistuneet pitämään pienituloisuusasteen entisellään tai lähes entisellään ja eräät maat (Irlanti, Ranska, Kreikka, Itävalta ja Portugali) jopa hieman alentamaan sitä (ei taulukkoa). Pienituloisuusaste on noussut Suomen lisäksi vanhoissa jäsenmaissa selvästi vain Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa.

Ajallista muutosta voidaan tutkia myös kiinteään *pienituloisuusrajaan* perustuvan mittarin avulla. Tällöin tarkastellaan tietyn, euromääräisesti samana pidetyn tulorajan alle jäämistä eri vuosina. Pienituloisuuden rajaa tarkistetaan vain inflaation verran. Muutokset eivät silloin riipu mediaanitulojen vaihteluista. Useimmissa Euroopan maissa pienituloisuus on tällä mittarilla vähentynyt vuoden 2005 jälkeen, mutta ei Suomessa, Maltalla, Tanskassa, Itävallassa eikä Luxemburgissa (kuvio 4.1). Belgiassa kiinteällä pienituloisuusrajalla mitattu pienituloisuus on jopa lisääntynyt.

Kuvio 4.1 Pienituloisuusasteen muutos Euroopan maissa vuosina 2006 - 2008 mitattuna vuoden 2005 pienituloisuusrajalla, muutos prosenttiyksikköinä, maat järjestetty muutoksen suuruuden mukaan

Lähde: Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare, updated 9.4.2010. EU-SILC2008. Bulgaria ja Romania puuttuvat, koska ne ovat liittyneet tutkimukseen vuoden 2005 jälkeen.

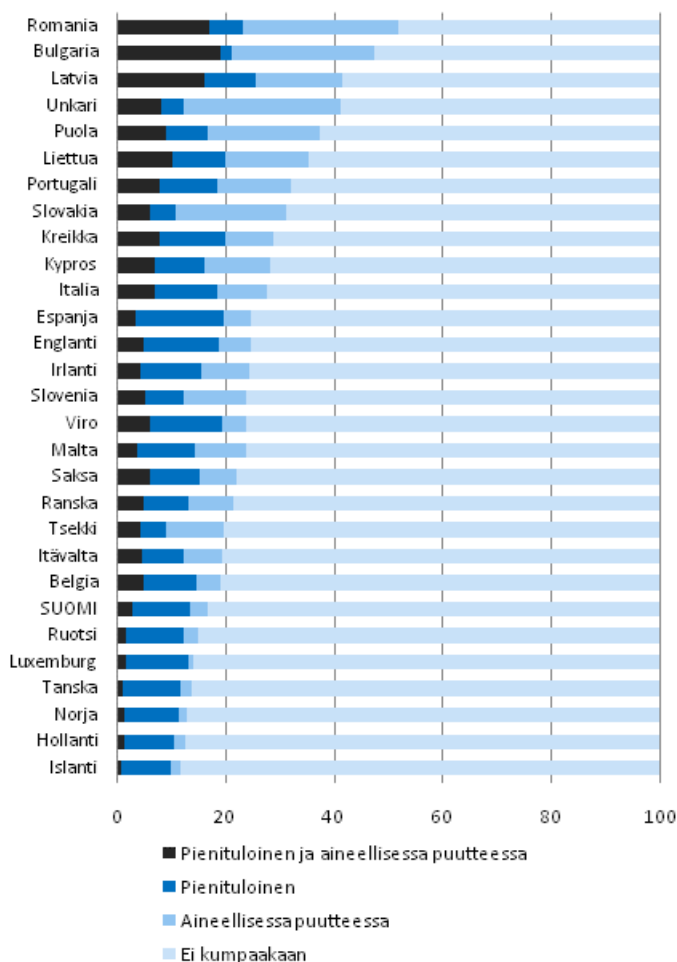
Suhteelliseen köyhyysriskin mittariin suhtaudutaan usein epäuskoisesti ikään kuin se ei mittaisi ”oikeaa” köyhyyttä. Totta onkin, että mittari perustuu vain tuloihin. Rinnalle kaivataan toisaalta absoluuttisempia mittareita ja toisaalta monipuolisempaa elinolojen tarkastelua. Köyhyyttä ja syrjäytymistä ajatellaan laajempina sosiaalisena tilanteena, johon huonon toimeentulon ohella liittyy muita hyvinvointipuutteita. Tuloköyhällä voi olla hallussaan elämänlaatua turvaavaa varallisuutta ja muita resursseja.

Aineellisen puutteen indikaattori¹⁾ täydentää tuloperusteista elintasotarkastelua kotitalouksien varustetason puutteilla, laskujen ja asumismenojen maksuvaikeuksilla sekä ravintoon ja vapaa-aikaan liittyvillä mahdollisuuksilla. Materiaalisen puutteen kasautumista kotitalouksiin pienituloisuusrajan ala- ja yläpuolella tarkastellaan kuviossa 4.2. Puutetta koetaan pienituloisuusrajan yläpuolellakin. Pienituloisuuden ja aineellisen puutteen yhdistelmä antaa vivahteikkaamman kuvan eurooppalaisesta huono-osaisuudesta. Olosuhteita, joissa sekä ollaan pienituloisia että kärsitään aineellisesta puutteesta, voidaan pitää kasautuvana huono-osaisuutena.

1) Materiaalinen deprivatio: kotitaloudella vähintään kolme puutetta seuraavista: ei varaa 1) puhelimeen, 2) pesukoneeseen, 3) autoon, 4) väritelevisioon, 5) viikon lomaan kodin ulkopuolella, 6) proteiinipitoiseen ateriaan säännöllisesti, 7) pitää kotia lämpimänä, 8) ei selviä yllättävistä isohkoista laskuista ilman lainaa tai muita maksujärjestelyjä, 9) on maksuhäiriöitä osamaksuissa, lainamaksuissa, vuokranmaksussa tai asumismenojen (ml. asuntolainan korot ja lyhennykset) hoitamisessa.

Kasautuva huono-osaisuus erottelee matalan pienituloisuusasteen maita toisistaan (kuvio 4.2). Esimerkiksi Tšekin, Slovakian ja Unkarin aineellisen puutteen aste viittaa huomattavasti suurempaan elintasovajeeseen kuin tuloköyhyysriski. Korkeamman pienituloisuusasteen maista erottuvat Espanja, Englanti ja Virokin maina, joissa kasautuvaa huono-osaisuutta on melko vähän.

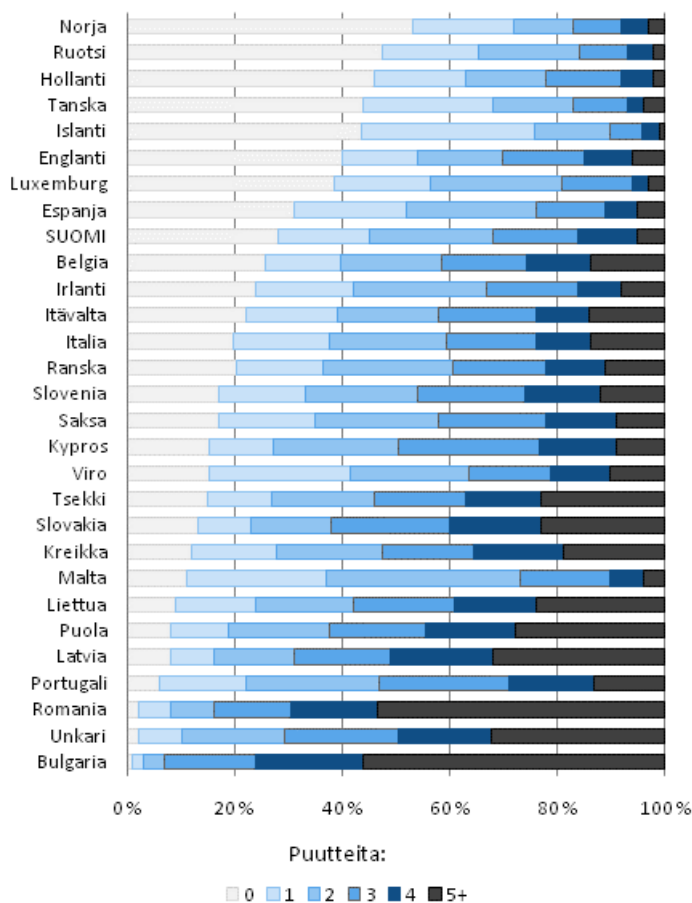
Kuvio 4.2 Aineellinen puute ja pienituloisuus Euroopan maissa 2008, % väestöstä, maat järjestetty yhteen lasketun pienituloisuuden ja aineellisen puutteen mukaiseen järjestykseen

Lähde: Social Protection Committee - Secretariat of the Indicators Sub-Group, 6.4.2010

Kuviossa 4.2 esitetään niiden osuuksia, joilla on puutteita kolmessa tai useammassa aineellisen puutteen yhdeksästä osiosta. Materiaalisen puutteen jakautumisesta köyhyysrajan alittaneessa väestössä on saatavana tarkempiakin jakaumia, ja niiden tarkastelu lisää ymmärrystämme siitä, miten suuria elintasoroja Euroopan eri puolilla vallitsee. Kuviossa 4.3 näytetään, kuinka montaa puutetta pienituloisuusrajan alittaneessa väestössä on ilmoitettu. Esimerkiksi norjalaisista ja ruotsalaisista pienituloisista noin joka toiselta ei puutu yhtäkään mittariin sisältyvistä yhdeksästä osiosta, kun Bulgariassa kaikilta pienituloisilta puuttuu jotain ja kolmella neljästä ainakin neljä osiota.

Kuvio 4.3 Aineellisen puutteen esiintyminen pienituloisuusrajan alittaneessa väestössä Euroopassa, % pienituloisista, maiden järjestys nollapuutteen mukaan

Lähde: Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare, updated 15.4.2010. EU-SILC2008.

Suomen osalta kerrottakoon, että pienituloisten eniten mainitsema puute oli kyvyttömyys selvitä yllättävistä menoeristä – peräti 59 % pienituloisuusrajan alittaneista ilmoitti, ettei selviäisi ilman erityisiä järjestelyjä noin 1000 euron²⁾ ylimääräisestä menoerästä. Toiseksi eniten pienituloisilla ei ollut varaa viikon lomaan kodin ulkopuolella (47 %) ja kolmanneksi eniten ei ollut varaa autoon (28 %). Nämä kolme osiota olivat yleisimmin koetut puutteet ja niiden järjestys oli kutakuinkin sama yleensäkin EU-maissa. Muissa osioissa oli suuriakin eroja, muun muassa kyvyssä pitää koti lämpimänä: Suomessa vain kolme sadasta pienituloisesta piti tätä ongelmana, mutta EU-maissa keskimäärin 21 sadasta, eritoten Välimeren maissa (Portugalissa peräti 65 %).

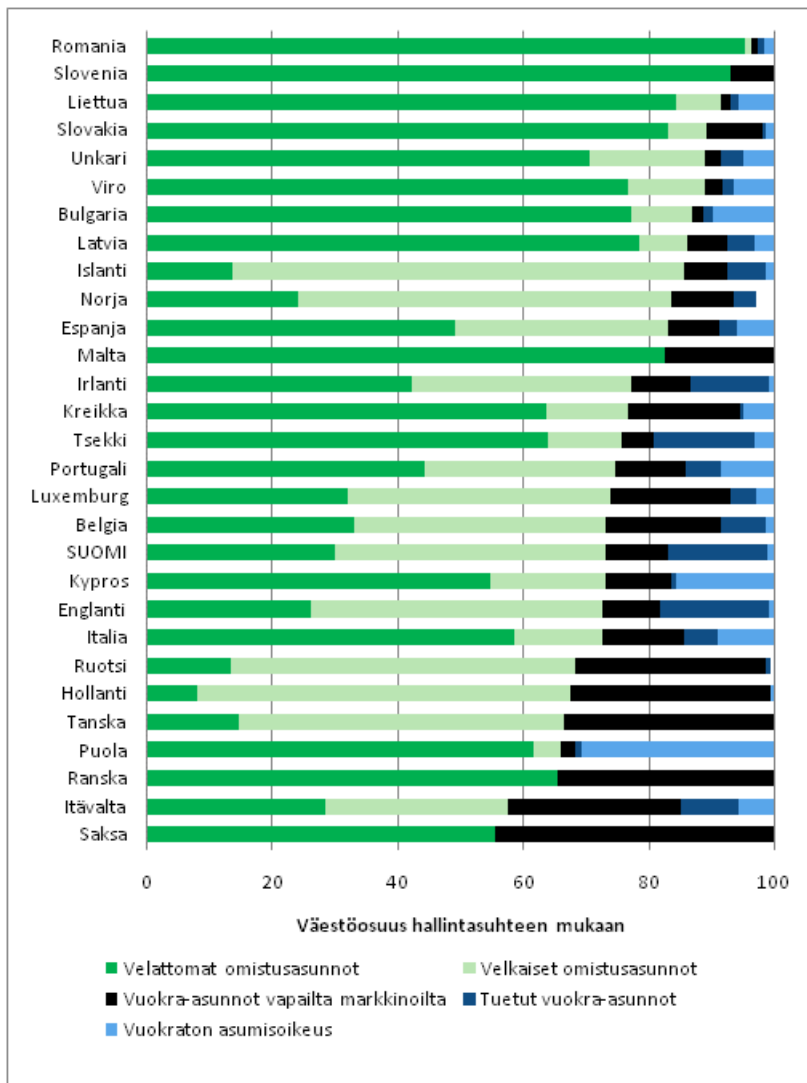
4.2 Asunnon hallintamuoto Euroopan kotitalouksissa

Omistusasuminen on yleisin asumismuoto Euroopan maissa. Vähiten omistusasuntoja on Saksassa ja Itävallassa (kuvio 4.4). Suomessa omistusasumisen osuus on keskimääräistä vähäisempää, kun vertailu tehdään 29 Euroopan maan kesken.

Itä-Euroopan maat ovat erittäin omistusasuntovaltaisia. Neuvostojärjestelmän murennuttua transitiomaat yksityistivät 1990-luvulla valtaosan asuntokannastaan myymällä ne edullisin ostoehdoin. Asunnon omistajien osuus väestöstä nousi kyseisissä maissa yli 80-prosenttiseksi.

2) Yllättävän menoerän suuruus on kussakin maassa erilainen; se asetetaan suhteessa maan köyhyysrajaan.

Kuvio 4.4 Asunnon hallintasuhte 29 Euroopan maassa 2008

Lähteet: "EUSILC UDB 2008 – version 1 of March 2010" ja Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare, updated 15.4.2010. Saksan, Ranskan, Slovenian ja Maltaan osalta tiedot omistusasunnon velkaisuudesta ja vuokra-asunnon jakautumisesta markkinavuokraisiin tai tuettuihin asuntoihin puuttuvat. Suomen tiedot kuvaavat vuoden 2007 lopun tilannetta.

Asuntovelkaisuudessa on suuria vaihteluja: Itä-Euroopassa ja Baltiassa asunnot ovat valtaosin velattomia. Pohjoismaat Islanti, Norja, Ruotsi, Tanska, Suomi sekä Hollanti, Englanti ja Luxemburg ovat maita, joissa vähintään kolmasosa asunnoista on velkaisia. Kahdella kolmesta Islannin kotitaloudesta oli asuntovelkaa juuri ennen Islannin pankkijärjestelmän romahdusta.

Mainittakoon, että laskentatapa vaikuttaa käsityksiin omistus- ja vuokra-asumisen yleisyydestä. Kuvio 4.4 on laskettu väestöosuuksina. Asuntoa tai kotitaloutta yksikkönä käyttäen omistusasumisen osuudet olisivat pienempiä, sillä monijäseniset kotitaloudet valitsevat useammin omistusasunnon. Pienissä talouksissa vuokra-asuminen on yleisempää. Myös velkaisten osuudet ovat henkilöperusteisesti tilastoituna suuremmat, koska lapsiperheet ovat muita velkaisempia.

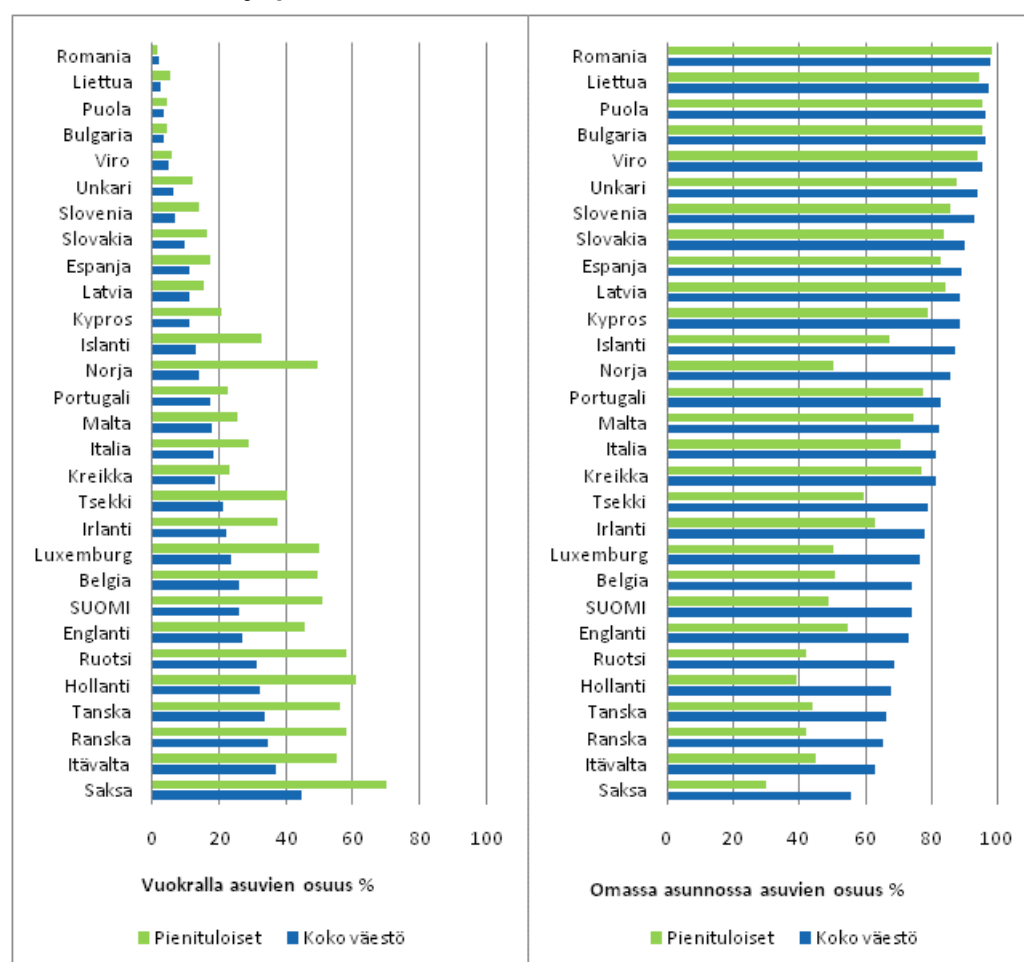
Maat, joissa enemmän kuin viidesosa väestöstä asuu vuokra-asunnoissa, kuuluvat Euroopan rikkaimpiin (Norja ja Islanti ovat poikkeuksia). Saksassa ja Itävallassa oli vuoden 2008 vertailumaista eniten vuokralla asuvia talouksia. Lähes joka toinen saksalainen kotitalous asui vuokra-asunnossa. Suomikin on 32-prosenttisella vuokralla asuvien osuudellaan 29 eurooppalaisen maan vertailussa sangen vuokra-asuntovaltainen maa: Suomessa on 11. eniten vuokra-asunnoissa asuvia. Puolan ja Kyproksen asuntomarkkinoita leimaa poikkeuksellisen suuri ilmaiseksi asuvien osuus. Itä-Euroopan vuokra-asuntomarkkinat ovat neuvostojärjestelmän murentumisen jäljiltä melko kehittymättömät.

Vuokralla asumisessa on eroja sen suhteen, millä perusteella vuokra määräytyy. Asuntoja, joiden vuokra määräytyy vapailta markkinoilla, on eniten Hollannissa, Tanskassa ja Ruotsissa – sillä varauksella, että markkinavuokraisten, eri tavoin julkisesti tuettujen ja vuokrattomien vuokra-asuntojen erottaminen toisistaan voi olla joidenkin maiden tilastoinnissa epämääräistä (eräiden maiden jakaumasta ei tietoa). ”Tuetut vuokra-asunnot” (kuvio 4.4) viittaa Suomessa yleishyödylliseksi kutsuttuun tapaan tuottaa vuokra-asuntoja. Muun muassa Suomessa, Englannissa, Tšekin tasavallassa ja Irlannissa julkinen valta vaikuttaa merkittävästi suoraan vuokratasoon sen sijaan, että tuki kohdennettaisiin suoraan kotitalouksille. Tuki kohdistetaan vuokratyöyhtiöille erilaisin rahoitusjärjestelyin, korkotukena tai muilla keinoilla. Kotitalouksille kohdistettu asuntotuki on eri asia eikä näy tämän esityksen kuvioissa.

4.3 Köyhyysriski ja asumiskustannukset Euroopassa

Vuokralla asuminen on poikkeuksetta yleisempää köyhyysrajan alittaneessa väestössä kuin keskimäärin väestössä kaikissa Euroopan maissa.

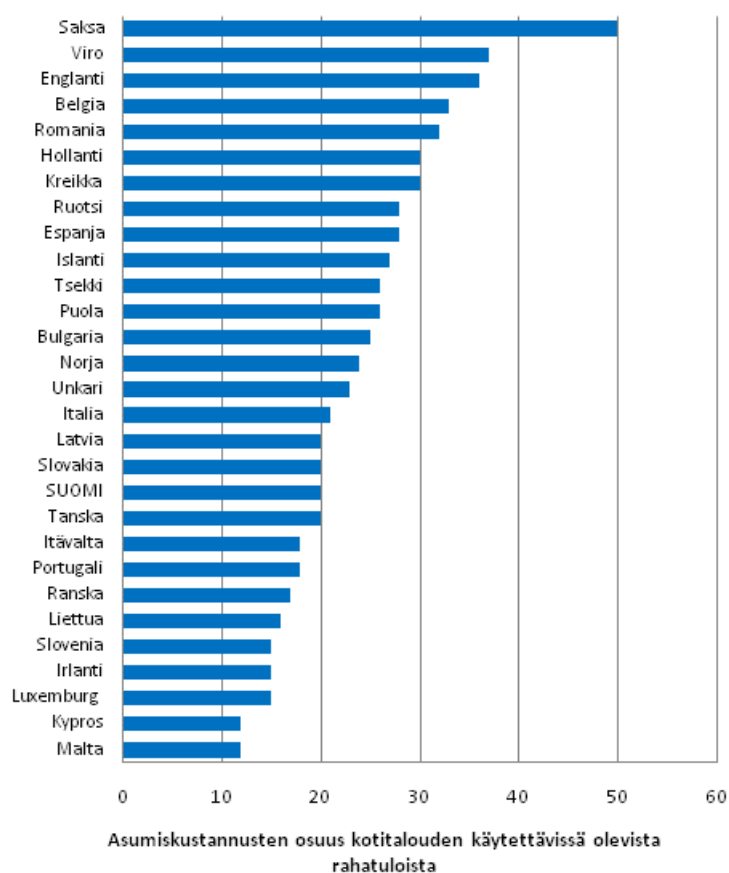
Kuvio 4.5 Vuokra- ja omistusasunnoissa asuminen Euroopan maissa 2008, koko väestö ja pienituloiset

Eurooppalaisessa tulo- ja elinolotutkimuksessa on kerätty tietoja myös asumiskustannuksista (kuvio 4.6). Niihin sisältyvät kaikki todella maksetut juoksevat asumiskustannukset sekä asuntolainojen nettokorot (mutta ei lyhennyksiä). Asumistukia ei ole vähennetty kustannuksista, mutta ne sisältyvät kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin. Asumismenorasitusta pidetään kohtuuttomana, jos asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista tuloista ylittää 40 prosenttia. Saksassa keskimääräinen asumismenorasitus ylittää tämän kriteerin. Virossa, Englannissa, Belgiassa ja Romaniassa asumiskustannuksiin kuluu yli 30 prosenttia keski- ja alituloisten tuloista. Suomessa keskimääräinen osuus on noin 20 prosenttia (tieto vuoden 2007 asumiskustannusten mukaan).

Eurostat julkaisee asumiskustannusten osuuksia kuvaavia tietoja verkkosivuillaan (Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare). Asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista rahatuloista vaihtelee asunnon hallintamuodon mukaan melko lailla eri maissa. Väestöryhmien välisiä eroja korostaa vielä, kuten kuviossa 4.5 havainnollistetaan, että vuokra-asunnoissa asuminen on yleisempää alemmissa tuloluokissa. Vuokralaisten asumiskustannusrasitus oli keskimäärin yli kaksi kertaa suurempi kuin omistusasukkailla Suomessa, Tanskassa, Italiassa, Luxemburgissa, Hollannissa ja Slovakiassa. Asumiskustannusten osuudet käytettävissä olevista tuloista ovat huomattavan korkeita pienituloisissa vuokralla asuvissa kotitalouksissa (Suomen osalta tarkemmin tämän julkaisun luvussa 3.3).

Kuvio 4.6 Keskimääräiset asumiskustannukset suhteessa kotitalouden käytettävissä oleviin rahatuloihin Euroopan maissa 2008

Lähde: Eurostat Statistics Database: Living conditions and welfare, updated 9.4.2010. EU-SILC2008.

EU:n tilastovirasto Eurostat kokoaa ja julkaisee tulonjako- ja elinolotietoja kaikista 27 jäsenmaastaan sekä Norjasta, Islannista, Turkista, Kroatiaasta ja Sveitsistä. Tietolähteenä mainittu EU-SILC-tutkimus on Suomen osalta kansallinen tulonjakotilastomme. Eurostatille toimitetaan vuosittain tulonjakotilastosta Eurostatin ohjeiden mukaan vertailukelpoiseksi muokattu aineisto. Tässä luvussa käytetään Eurostatin verkkosivuillaan julkaisemia sekä palveluaineistossaan julkaisemia tietoja. Tiedot on kerätty vuoden 2008 aikana. Tulojen viiteaika on pääsääntöisesti 2007.

Tulonjakotilasto nimetään tulojen viitevuoden mukaan, mutta Eurostat nimeää saman aineiston tietojenkeruuvuoden mukaan. Niinpä EU-SILC2008 vastaa vuoden 2007 tulonjakotilastoa.

Kansallisen tulonjakotilaston ja Eurostatin julkaiseman tilaston tulokäsitteissä on pieniä eroja. Eurostat ei sisällytä käytettävissä olevan tulon käsitteeseen laskennallista asuntotuloa vaan käyttää rahatulon käsitettä. Lisäksi tuloihin ei lasketa myyntivoittoja eikä yksityisistä eläkevakuutuksista saatuja tuloja. Suomen kansallisessa tulonjakotilastossa mainitut tuloerät lasketaan käytettävissä oleviin tuloihin.

5. Käsitteet ja luokitukset

5.1 Tulokäsitteet

Tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite on käytettävissä olevat tulot, joiden muodostumista voidaan kuvata seuraavasti:

- + palkkatulot
- + yrittäjätulot
- + omaisuustulot

= tuotannontekijätulot

- + saadut tulonsiirrot

= bruttotulot

- maksetut tulonsiirrot

= käytettävissä olevat tulot

Tuotannontekijätuloja ovat kotitalouksien tuotantotoimintaan osallistumisesta palkkoina, yrittäjätuloina ja omaisuustuloina saamat korvaukset.

Palkkoihin luetaan kotitalouksille palkkana – joko rahana tai luontoisetuina – maksetut tulot. Luontoisetujen verotusarvoja on käytetty sellaisenaan. Palkkatuloista on vähennetty niiden hankkimiskustannukset, ei kuitenkaan matkakustannuksia. Osa ulkomaan palkkatuloista saadaan haastattelusta, muut palkkatulot on saatu verorekisteristä.

Tulot työsuhdeoptioista sisältyvät tulokäsitteessä luontoisetuihin ja siten palkkoihin. Julkaisun tulonsaajakohtaisissa liitetaulukoissa palkkatuloista ja palkka- ja yrittäjätuloista on kuitenkin poistettu tulot työsuhdeoptioista. Työsuhdeoptiot ovat mukana palkkatuloissa kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa.

Tulonjakotilastossa käytetty palkkatulojen käsite sisältää säännöllisen työajan palkkatulojen ja palkkioiden lisäksi mm. ylityökorvaukset sekä sivutöistä saatavat tulot. Tilastokeskuksen julkaisema ansiotasoindeksi sitä vastoin perustuu säännöllisen työajan kuukausiansioihin.

Yrittäjätuloihin luetaan tulot maa- ja metsätaloudesta, elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymästä sekä tekijänoikeuspalkkiot. Maatalouden yrittäjätulot pohjautuvat verorekisterin tietoihin, eli niihin sisältyvät erilaiset tuet ja korvaukset kuten tuotantopalkkiot, Euroopan unionin maataloustuet ja satovahinkokorvaukset. Myös yrittäjätulot elinkeinon harjoittamisesta pohjautuvat verorekisterin tietoihin. Metsänmyyntitulot pohjautuvat pääasiassa verottajan vuosi-ilmoitustietoihin (brutto) sekä niistä tehtäviin laskennallisiin vähennystietoihin.

Omaisuustuloja ovat kotitalouksien saamat vuokra-, korko- ja osinkotulot, laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta, omaisuuden veronalainen luovutusvoitto ja yksityiseen vakuutukseen perustuvat eläkkeet ja muut tulot. Osinkotuloiksi on luokiteltu sekä veronalaiset että verovapaat osinkotulot sekä osuuspääoman korot. Lähdeverolain alaiset korkotulot sisältyvät korkotuloihin bruttomääräisinä. Niistä maksetut lähdeverot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Henkilön itsensä ottamaan vapaaehtoiseen henkilövakuutukseen perustuvien tulojen lisäksi myös työnantajan maksamaan ryhmä- tai yksilölliseen vakuutukseen perustuvat tulot ovat käytännön syistä mukana omaisuustuloissa.

Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Muita sosiaaliturvaetuksia ovat mm. kuntoutusavustukset, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen korvaukset ja ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha. Sosiaaliavustuksia ovat mm. lapsilisät, pienten lasten hoidon tuki, sotilasavustus, toimeentulotuki, yleinen asumistuki, opinto- ja tutkimusavustukset sekä

työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Muita saatuja tulonsiirtoja ovat mm. kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot.

Maksetut tulonsiirrot koostuvat välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksusta. Lisäksi maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut ja maksettu elatusapu. Maksettuihin veroihin ei ole kuitenkaan laskettu kirkollisveroa, vapaaehtoisia yksilöllisiä vakuutusmaksuja eikä välillisiä veroja. Maksetut tulonsiirrot perustuvat korkotuloista maksettuja lähdeveroja lukuun ottamatta rekisteritietoihin.

Bruttotulot saadaan, kun kotitalouden tuotannontekijätuloihin lisätään kotitalouden saamat tulonsiirrot.

Tulonjakotilaston keskeisimpään käsitteeseen *käytettävissä olevat tulot* päästään, kun bruttotuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Negatiiviset käytettävissä olevat tulot nolataan. Vuoden 2008 aineistossa yhdellä kotitaloudella käytettävissä oleva tulo oli negatiivinen.

Rahatulot saadaan, kun kotitalouden bruttotuloista vähennetään laskennalliset tuloerät kuten esimerkiksi omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot. Rahatulot sisältävät työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

Käytettävissä olevat rahatulot saadaan, kun rahatuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Työsuhteeseen liittyvät luontoisedut ja niistä maksetut verot sisältyvät käytettävissä oleviin rahatuloihin. Jos käytettävissä olevat rahatulot olivat negatiiviset niiden arvoksi asetettiin 1. Tällaisia kotitalouksia oli vuoden 2008 aineistossa viisi kappaletta.

5.2 Muut käsitteet ja luokitukset

Kotitalous

Kotitalouden muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. Kotitalous on siis laajempi käsite kuin perhe. Kotitalous eroaa hieman myös asutokunnasta, joka muodostuu samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvista henkilöistä.

Tulonjakotilaston kotitalouskäsite vastaa muiden Tilastokeskuksen tutkimusten kotitalouskäsitettä (mm. kulutustutkimus). Toiminnallisen määritelmän mukaan kotitalouteen kuuluvat mm.

- varusmies- tai siviilipalvelusta suorittavat
- toisella paikkakunnalla tai ulkomailla tilapäisesti työssä olevat
- sairaalahoitossa tilapäisesti olevat sekä lomalla tai matkoilla olevat
- toisella paikkakunnalla opiskelevat koululaiset ja opiskelijat, jos he elävät pääosin vanhempiensa tuloilla

Kotitalouteen eivät kuulu

- toisella paikkakunnalla tai omassa asunnossa asuvat opiskelijat, mikäli he elävät pääasiassa omilla tuloilla tai opintolainoilla
- yhdessä (esim. soluissa) asuvat opiskelijat, paitsi jos he ovat naimisissa tai avoliitossa

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Viitehenkilöstä on varhaisemmissa tulonjakojulkaisuissa käytetty nimitystä kotitalouden päämies. Määrittämissä perusteet ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina.

Lapsi

Lapsiksi on luokiteltu alle 18-vuotiaat kotitalouden jäsenet, ellei kyseessä ole kotitalouden viitehenkilö tai tämän puoliso.

Kulutussyksikkö

Eri-kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutussyksiköjä, joilla kokoerojen lisäksi pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutushyötyjä. Kotitalouskohtaisten tulojen vertailu ei ota huomioon kotitalouksien koon vaihtelua. Jäsenten lukumäärään perustuva tulovertailu ei taas ota huomioon sitä, että kotitalouden kulutustarve ei kasva suoraviivaisesti jäsenten lukumäärän kasvaessa, koska suuremmat kotitaloudet saavuttavat niin sanottuja yhteiskulutushyötyjä pienempiin kotitalouksiin verrattuna. Jäsentä kohti lasketut elinkustannukset ovat suuressa kotitaloudessa alhaisemmat kuin pienessä taloudessa, vaikka molempien kotitalouksien jäsenten tarpeet tulisivat yhtä hyvin tyydytettyä. Jäsenkohtainen tarkastelu ei myöskään ota huomioon eroja kulutustarpeissa, koska sekä aikuinen että lapsi saavat saman painon.

Vuoden 2002 tulonjakotilastosta alkaen on käytetty ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14 vuotta täyttäneet henkilöt painon 0,5 ja 0–13-vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa käytettiin pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,7 ja 0–17-vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyi raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutussyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta.

Kulutussyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulotasoihin ja eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutushyödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutussyksikköasteikkoja käytettäessä.

Julkaisun kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa on käytetty muunnettua OECD:n kulutussyksikköasteikkoa. Aikasarjat on laskettu tätä asteikkoa käyttäen koko tarkastelujaksolle.

Sosioekonomisen aseman

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti hän on yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityksessään). Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on vuoden 2001 tulonjakotilastosta alkaen sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001). Kotitalouden sosioekonomisen aseman määrittäminen viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan. Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Alueluokitukset

Pääasiallisena alueluokituksena on käytetty Euroopan unionia varten laadittua tilastollista suuraluejakoa, joka perustuu maakuntaluokitukseen. Vuoden 2002 tulonjakotilastosta alkaen on käytetty 11.7.2003 voimaan tullutta suuraluejakoa. Suuralueet (NUTS 2 -alueet) ovat:

- Etelä-Suomi, josta pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) on taulukoitu erikseen
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Ahvenanmaa

Ahvenanmaata koskevat luvut voivat olla epäluotettavia otoksen pienuuden vuoksi.

Osassa aluetietoa sisältävistä taulukoista on käytetty tilastollista kuntaryhmitystä kuvaamaan kuntia kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden mukaan. Lisätietoja alueluokituksesta on julkaisussa "Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot" (Tilastokeskus, Käsikirjoja nro 28). Kotitalouden asuinpaikka on määritelty haastattelun perusteella, joten se saattaa olla eri kuin kotitalouden jäsenten henkikirjoituskunta.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulee pienituloisin kymmenesosa ja kymmenenteen suurituloisin kymmenesosa perusjoukosta.

Desiilejä voi muodostaa henkilöittäin, kotitalouksittain, kulutusyksiköittäin tai muilla tilastoyksiköillä ja käyttää erilaisia tulokäsitteitä. Tulonjakotilaston julkaisemissa taulukoissa desiilit on muodostettu *henkilöittäin* käytettävissä olevien *ekvivalenttien tulojen* perusteella.

Ekvivalentit tulot on muodostettu jakamalla kotitalouden tulot kulutusyksiköillä (muunnettu OECD-asteikko). Henkilöt on järjestetty tämän jälkeen kotitaloutensa ekvivalenttien tulojen suuruuden mukaan järjestykseen ja näin järjestetty jono jaettu kymmeneen henkilömäärältään yhtä suureen osaan. Jokaisessa desiiliryhmässä on siten 10 prosenttia väestöstä eli vuonna 2008 noin 525 000 henkilöä.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta desiiliryhmät saavat. Kun desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulon perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Koulutusaste

Koulutusaste perustuu Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoon henkilön koulutusasteesta. Vuodesta 1998 alkaen tulonjakotilastossa on käytetty vuoden 1997 koulutusluokitusta (Koulutusluokitus 1997, 11. uusittu laitos, Käsikirjoja 1, Helsinki 1999). Koulutusastetieto ei ole vertailukelpoinen aiempien tulonjakotilastojen kanssa vuosien 1998–2006 tilastoissa. Vertailukelpoisia tietoja voi tiedustella Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta.

Toimiala

Toimialaluokitus perustuu vuoden 2008 toimialaluokitukseen (Toimialaluokitus TOL 2008, Käsikirjoja 4, Helsinki 2008). Muutoksia aiemmin käytettyyn vuoden 2002 luokitukseen on selostettu käsikirjassa. Toimiala on määritetty haastattelusta saatujen pääasiallisen toimen työpaikan nimen ja lajin perusteella. Pääasiallinen toimi on se toimi, jota henkilö on hoitanut pisimpään tai josta saadut tulot ovat suurimmat vuoden aikana.

Asunnon hallintasuhde

Asunnon hallintasuhde on määritetty haastattelussa.

Asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra

Asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra kuvaa kotitalouden saamaa etua asumastaan omistusasunnosta verrattuna vastaavanlaisessa markkinahintaisessa vuokra-asunnossa asuvaan kotitalouteen. Asuntotulo omistusasunnossa asumisesta on erotus, joka saadaan kun ns. laskennallisesta bruttovuokrasta vähennetään asunnon todelliset käyttömenot (mm. asuntolainan korot, vakuutukset, hoitovastikkeet ja ylläpitokorjauskustannukset). Asuntotulo saattaa muodostua negatiiviseksi, jos vähennyserät ylittävät bruttovuokran.

Omistusasunnosta saatava asuntotulo luetaan tulonjakotilastossa kotitalouden omaisuustuloihin, jotka yhdessä palkka- ja yrittäjätulojen ohella muodostavat tuotannontekijätulot. Oman asunnon asuntotulo sisältyy myös käytettävissä oleviin tuloihin.

Laskennallinen nettovuokra muodostetaan kotitaloudelle myös silloin, kun se asuu ilmaiseksi, syytinkiä tai muuten käypää vuokraa halvemmalla. Silloin tuloerä sijoitetaan toisilta kotitalouksilta saatuihin tulonsiirtoihin.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkallinen sairausloma) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2008 on rajattu pois alle 11 765 euroa vuodessa palkkatuloa saaneet 12 kuukautta työskennelleet kokopäiväiset palkansaajat. Tällaisia henkilöitä oli aineistossa otostasolla kaksi ja perusjoukon tasolla noin 1400.

Liitetaulukot

1. Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1966–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Tulokymmenys													
Vuosi	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä	S80/S20	
1966	3,2	4,8	5,9	6,9	8,0	9,3	10,7	12,4	15,1	23,8	100,0	4,9	
1971	3,7	5,4	6,5	7,5	8,5	9,5	10,7	12,2	14,4	21,4	100,0	3,9	
1976	4,5	6,2	7,2	8,1	9,1	10,0	11,0	12,1	13,6	18,4	100,0	3,0	
1981	4,3	6,3	7,4	8,4	9,3	10,1	11,0	12,1	13,6	17,5	100,0	2,9	
1987	4,8	6,5	7,5	8,3	9,2	10,0	10,9	11,9	13,4	17,6	100,0	2,7	
1988	4,8	6,5	7,4	8,3	9,1	9,8	10,8	11,8	13,4	18,0	100,0	2,8	
1989	4,8	6,4	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,9	13,4	18,3	100,0	2,8	
1990	4,9	6,5	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,8	13,4	18,1	100,0	2,8	
1991	4,8	6,5	7,5	8,3	9,1	9,8	10,7	11,8	13,4	18,1	100,0	2,8	
1992	4,9	6,7	7,5	8,3	9,0	9,8	10,7	11,7	13,2	18,2	100,0	2,7	
1993	4,9	6,5	7,4	8,1	8,8	9,6	10,5	11,7	13,3	19,2	100,0	2,9	
1994	4,9	6,5	7,3	8,1	8,8	9,6	10,5	11,6	13,4	19,1	100,0	2,9	
1995	4,8	6,4	7,3	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,4	19,6	100,0	2,9	
1996	4,7	6,3	7,2	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,5	19,8	100,0	3,0	
1997	4,5	6,1	7,0	7,8	8,6	9,4	10,5	11,7	13,6	20,8	100,0	3,2	
1998	4,4	5,9	6,8	7,7	8,6	9,4	10,5	11,7	13,5	21,5	100,0	3,4	
1999	4,3	5,8	6,7	7,6	8,4	9,3	10,3	11,5	13,3	22,7	100,0	3,6	
2000	4,3	5,6	6,6	7,5	8,3	9,2	10,3	11,5	13,4	23,3	100,0	3,7	
2001	4,2	5,8	6,7	7,6	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,2	100,0	3,6	
2002	4,2	5,7	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,0	100,0	3,6	
2003	4,2	5,7	6,7	7,6	8,5	9,4	10,4	11,6	13,6	22,3	100,0	3,6	
2004	4,1	5,6	6,6	7,5	8,4	9,3	10,4	11,6	13,6	22,8	100,0	3,8	
2005	4,1	5,6	6,6	7,5	8,4	9,3	10,3	11,7	13,5	22,9	100,0	3,8	
2006	4,0	5,5	6,5	7,5	8,3	9,3	10,3	11,6	13,6	23,3	100,0	3,9	
2007	3,9	5,4	6,5	7,4	8,3	9,2	10,2	11,6	13,6	23,9	100,0	4,0	
2008	3,9	5,6	6,6	7,6	8,5	9,4	10,4	11,6	13,6	22,8	100,0	3,8	

- Pyöritysten vuoksi tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan.
- Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1966–1981, 1987–1992 ja 1993–2008 tiedot eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.
- S80/S20 = ylimmän ja alimman tuloviidenneksen tulo-osuuksien suhde.

2. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1966–2008.

Vuosi	Gini-kerroin, %			Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus		
	Tuotannontekijätulot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Yhteisvaikutus
1966	38,9	33,4	30,9	14,3	7,5	20,7
1971	38,5	30,9	26,7	19,8	13,4	30,6
1976	35,3	26,3	21,5	25,4	18,2	39,0
1981	35,8	25,2	20,5	29,4	18,7	42,6
1987	38,0	25,1	19,7	33,9	21,5	48,1
1988	38,8	25,8	20,2	33,4	21,8	47,9
1989	39,3	26,1	20,5	33,5	21,7	47,9
1990	38,9	25,6	20,2	34,2	20,8	47,9
1991	39,5	25,1	20,1	36,4	19,8	49,0
1992	42,1	25,2	19,9	40,1	21,1	52,8
1993	45,1	26,2	21,1	41,9	19,5	53,2
1994	45,8	26,1	21,1	42,9	19,3	54,0
1995	45,5	26,6	21,7	41,5	18,4	52,3
1996	45,8	27,3	22,3	40,5	18,2	51,3
1997	46,3	28,4	23,7	38,7	16,3	48,7
1998	46,0	29,2	24,8	36,4	15,3	46,1
1999	46,4	30,1	25,9	35,0	14,1	44,1
2000	46,5	30,8	26,7	33,7	13,3	42,6
2001	45,8	29,9	25,8	34,7	13,7	43,7
2002	45,4	29,7	25,6	34,5	13,7	43,5
2003	45,4	29,6	26,0	34,7	12,4	42,8
2004	46,0	30,2	26,6	34,2	11,8	42,0
2005	45,9	30,6	26,7	33,4	12,7	41,9
2006	46,7	31,4	27,3	32,9	13,1	41,7
2007	46,4	31,9	28,0	31,3	12,1	39,6
2008	45,5	30,7	26,8	32,4	12,8	41,1

- Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1966–1981, 1987–1992 ja 1993–2008 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia
- Saadut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista bruttotuloihin.
- Maksetut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä bruttotuloista käytettävissä oleviin tuloihin
- Tulonsiirtojen yhteisvaikutus: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista käytettävissä oleviin tuloihin.
- Aikasarjaan tehtyjen muutosten vuoksi Gini-kertoimet ovat osittain muuttuneet aikaisempiin vuosijulkaisuihin verrattuna vuosien 1989 ja 1993–2005 tiedoissa.

3a. Tulokymmenysten tulojen keskiarvo vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Vuosi	Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo keskimäärin, € (vuoden 2008 rahassa)									
	Tulokymmenys									
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)
1987	7 880	10 806	12 336	13 776	15 143	16 505	17 935	19 604	22 068	29 009
1988	8 067	11 029	12 647	14 065	15 406	16 765	18 340	20 109	22 708	30 607
1989	8 578	11 444	13 242	14 693	16 169	17 628	19 232	21 181	23 906	32 656
1990	9 090	12 147	13 912	15 432	16 890	18 521	20 162	22 110	25 140	33 995
1991	9 067	12 414	14 171	15 715	17 228	18 644	20 316	22 360	25 319	34 400
1992	8 883	12 026	13 612	14 965	16 289	17 749	19 287	21 162	23 936	32 948
1993	8 560	11 513	13 010	14 275	15 547	16 949	18 593	20 586	23 519	33 857
1994	8 652	11 475	12 943	14 335	15 618	17 034	18 573	20 505	23 739	33 825
1995	8 733	11 595	13 159	14 522	15 946	17 406	19 020	21 170	24 282	35 495
1996	8 667	11 618	13 312	14 767	16 274	17 824	19 516	21 746	25 053	36 732
1997	8 830	11 841	13 504	15 091	16 703	18 357	20 351	22 756	26 336	40 461
1998	8 824	11 930	13 710	15 530	17 255	19 047	21 129	23 608	27 308	43 347
1999	9 102	12 269	14 201	15 975	17 780	19 640	21 798	24 360	28 071	48 032
2000	9 146	12 146	14 230	16 078	17 914	19 873	22 084	24 760	28 745	50 071
2001	9 087	12 500	14 601	16 572	18 403	20 406	22 620	25 339	29 426	48 184
2002	9 311	12 829	15 014	17 121	19 046	21 077	23 314	26 058	30 207	49 248
2003	9 654	13 176	15 355	17 464	19 463	21 569	23 934	26 793	31 297	51 371
2004	9 874	13 609	16 005	18 185	20 341	22 569	25 038	28 127	32 925	55 147
2005	10 220	13 907	16 494	18 763	21 087	23 314	25 790	29 054	33 781	57 143
2006	10 171	13 955	16 487	18 831	21 072	23 436	26 160	29 402	34 311	58 794
2007	10 194	14 056	16 798	19 262	21 578	23 951	26 662	30 081	35 388	62 109
2008	10 147	14 286	17 050	19 422	21 818	24 082	26 672	29 925	34 959	58 714

3b. Tulokymmenysten tulojen mediaani vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo, mediaani, € (vuoden 2008 rahassa)										
Tulokymmenys										
Vuosi	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)
1987	8 477	10 822	12 340	13 792	15 150	16 512	17 901	19 561	21 983	26 936
1988	8 674	11 069	12 651	14 061	15 426	16 768	18 341	20 075	22 644	28 076
1989	9 124	11 461	13 273	14 688	16 175	17 622	19 204	21 154	23 782	29 775
1990	9 626	12 198	13 926	15 452	16 881	18 539	20 173	22 106	25 019	31 212
1991	9 670	12 433	14 201	15 707	17 217	18 627	20 295	22 312	25 265	31 753
1992	9 399	12 084	13 615	14 946	16 272	17 737	19 275	21 113	23 869	30 177
1993	9 260	11 520	13 022	14 264	15 549	16 940	18 596	20 545	23 435	30 126
1994	9 221	11 524	12 935	14 341	15 600	17 029	18 553	20 472	23 581	30 332
1995	9 256	11 617	13 151	14 515	15 924	17 413	18 970	21 201	24 120	31 027
1996	9 201	11 632	13 365	14 760	16 253	17 834	19 493	21 723	24 838	32 394
1997	9 455	11 856	13 560	15 148	16 735	18 382	20 346	22 735	26 208	34 568
1998	9 404	11 930	13 685	15 520	17 270	19 026	21 133	23 594	27 149	35 892
1999	9 701	12 265	14 189	15 988	17 794	19 623	21 817	24 318	27 840	37 718
2000	9 582	12 150	14 244	16 090	17 894	19 854	22 092	24 753	28 550	38 837
2001	9 653	12 514	14 563	16 596	18 373	20 397	22 627	25 245	29 303	38 448
2002	9 858	12 853	15 026	17 117	19 009	21 099	23 260	25 998	30 026	39 951
2003	10 326	13 243	15 349	17 456	19 466	21 512	23 890	26 797	31 209	41 606
2004	10 481	13 679	16 035	18 196	20 360	22 569	24 983	28 092	32 773	43 294
2005	10 841	13 888	16 503	18 732	21 090	23 286	25 671	29 018	33 609	45 810
2006	10 794	13 967	16 445	18 812	21 065	23 439	26 109	29 369	34 049	46 587
2007	10 753	14 078	16 848	19 279	21 571	23 951	26 622	29 990	35 083	48 165
2008	10 786	14 341	17 078	19 421	21 806	24 049	26 610	29 855	34 785	46 697

4. Tulokymmenysten tulojen ylärajat vuosina 1987–2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketunkäytettävissä olevan tulon perusteella.

Vuosi	Tulokymmenys								
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
1987	9 898	11 606	13 051	14 479	15 814	17 195	18 728	20 585	23 816
1988	10 026	11 878	13 413	14 702	16 052	17 476	19 145	21 181	24 583
1989	10 443	12 395	14 015	15 413	16 892	18 353	20 153	22 338	25 905
1990	11 118	13 088	14 706	16 123	17 669	19 314	21 024	23 344	27 394
1991	11 394	13 317	14 946	16 497	17 918	19 430	21 274	23 593	27 501
1992	10 996	12 851	14 338	15 602	17 005	18 504	20 138	22 325	25 987
1993	10 656	12 319	13 676	14 883	16 217	17 721	19 492	21 819	25 629
1994	10 567	12 223	13 652	14 993	16 324	17 761	19 441	21 740	26 130
1995	10 625	12 469	13 844	15 243	16 638	18 165	19 968	22 383	26 731
1996	10 603	12 519	14 022	15 513	17 055	18 608	20 522	23 105	27 504
1997	10 884	12 660	14 276	15 848	17 468	19 312	21 437	24 132	28 993
1998	10 915	12 809	14 638	16 425	18 129	20 092	22 228	25 131	30 062
1999	11 153	13 286	15 070	16 854	18 697	20 637	22 968	25 899	31 054
2000	11 060	13 230	15 174	16 977	18 884	20 935	23 299	26 355	32 039
2001	11 290	13 614	15 585	17 525	19 360	21 445	23 828	27 108	32 427
2002	11 594	13 954	16 126	18 137	19 992	22 139	24 605	27 785	33 559
2003	11 903	14 264	16 458	18 409	20 504	22 738	25 149	28 577	34 655
2004	12 125	14 957	17 084	19 248	21 423	23 718	26 487	30 168	36 275
2005	12 468	15 253	17 682	19 971	22 227	24 456	27 304	30 978	37 677
2006	12 502	15 214	17 724	19 962	22 158	24 699	27 638	31 361	38 268
2007	12 592	15 546	17 953	20 436	22 683	25 274	28 223	32 211	39 607
2008	12 721	15 765	18 225	20 586	22 952	25 267	28 177	31 973	38 735

5. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain 2008. Tuloluokat muodostettu käytettävissä olevien tulojen perusteella.

Keskiarvo, €	Käytettävissä olevat tulot, €								
	0– 12999	13000– 19999	20000– 29999	30000– 49999	50000– 69999	70000– 79999	80000– 99999	100000–	Kaikki kotitaloudet
Kotitalouksia haastattelussa	738	1 000	1 684	3 099	2 090	557	511	458	10 137
Kotitalouksia perusjoukossa, 1000	269,9	406,2	537,5	709,3	385,3	79,9	68,8	56,5	2 513,5
Kotitalouden keskipakko	1,07	1,19	1,66	2,43	3,09	3,33	3,36	3,13	2,09
Aikuisia keskimäärin	1,04	1,12	1,43	1,89	2,17	2,28	2,37	2,21	1,65
Lapsia keskimäärin	0,03	0,07	0,22	0,53	0,92	1,05	1,00	0,93	0,43
Kulutussyksiköitä keskimäärin	1,03	1,08	1,29	1,63	1,91	2,03	2,04	1,95	1,48
Ammatissa toimivia keskimäärin	0,12	0,33	0,62	1,14	1,70	1,88	1,86	1,65	0,93
1. Palkat	1 662	6 037	15 464	30 649	56 100	76 166	84 499	101 939	28 738
2. Yrittäjätulot	143	317	630	2 220	4 523	6 973	10 171	24 054	2 562
3. Omaisuustulot	526	2 008	2 787	4 396	7 076	11 199	19 007	93 786	6 288
4. Tuotannontekijätulot (1+2+3)	2 331	8 362	18 881	37 265	67 699	94 338	113 677	219 778	37 589
5. Saadut tulonsiirrot	8 773	10 679	11 619	13 165	9 890	9 091	10 355	12 881	11 246
6. Bruttotulot (4 + 5)	11 104	19 041	30 501	50 429	77 590	103 429	124 032	232 659	48 835
7. Maksetut tulonsiirrot	853	2 649	5 659	10 853	19 271	28 921	36 161	67 617	11 177
8. Käytettävissä olevat tulot (6–7)	10 251	16 392	24 841	39 576	58 319	74 508	87 871	165 042	37 657
Käytettävissä olevat rahatulot	9 778	14 653	22 696	36 668	54 159	68 694	80 550	155 598	34 811
Rahatulot	10 630	17 301	28 356	47 522	73 429	97 615	116 711	223 215	45 988
Valtionveronalaiset tulot	8 046	15 817	26 747	45 599	70 239	92 723	110 036	193 891	43 097

6. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain 2008. Tuloluokat muodostettu bruttotulojen perusteella.

Keskiarvo, €	Bruttotulot, €								
	0– 13999	14000– 19999	20000– 39999	40000– 59999	60000– 89999	90000– 109999	110000– 139999	140000–	Kaikki kotitaloudet
Kotitalouksia haastattelussa	690	666	2 466	2 234	2 304	771	531	475	10 137
Kotitalouksia perusjoukossa, 1000	249,1	279,4	766,3	517,4	449,6	118,3	72,5	60,9	2 513,5
Kotitalouden keskikoko	1,08	1,17	1,67	2,39	2,96	3,25	3,20	3,10	2,09
Aikuisia keskimäärin	1,05	1,11	1,44	1,87	2,11	2,26	2,29	2,17	1,65
Lapsia keskimäärin	0,03	0,06	0,23	0,53	0,84	0,99	0,92	0,93	0,43
Kulutussyksiköitä keskimäärin	1,03	1,07	1,30	1,61	1,86	1,98	1,98	1,92	1,48
Ammatissa toimivia keskimäärin	0,11	0,21	0,60	1,15	1,64	1,89	1,82	1,68	0,93
1. Palkat	1 534	3 237	13 719	30 012	51 697	72 649	86 599	111 520	28 738
2. Yrittäjätulot	127	268	742	2 355	4 004	6 950	8 017	22 055	2 562
3. Omaisuustulot	547	1 969	2 912	4 357	6 595	10 911	18 061	83 213	6 288
4. Tuotannon tekijätulot (1+2+3)	2 209	5 475	17 374	36 725	62 295	90 510	112 676	216 789	37 589
5. Saadut tulonsiirrot	8 549	11 495	12 220	12 867	10 122	8 125	9 298	11 789	11 246
6. Bruttotulot (4 + 5)	10 758	16 970	29 594	49 592	72 417	98 635	121 974	228 578	48 835
7. Maksetut tulonsiirrot	677	1 933	5 190	10 484	17 606	27 069	35 931	69 988	11 177
8. Käytettävissä olevat tulot (6–7)	10 081	15 037	24 405	39 108	54 811	71 566	86 043	158 590	37 657
Käytettävissä olevat rahatulot	9 549	13 305	22 174	36 209	51 005	66 422	79 261	150 085	34 811
Rahatulot	10 225	15 238	27 363	46 693	68 611	93 491	115 193	220 073	45 988
Valtionveronalaiset tulot	7 431	13 369	25 761	44 709	65 693	89 190	108 264	195 927	43 097

7a. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan 2008. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.

Asunnon hallintasuhte	Suuralue	Kotitalouksia		Kotitalouden keskikoko	Asuinpinta-ala keskimäärin, m ²	Keskiarvo, €				
		Otoksessa	Perusjoukossa, 1 000			A. Käytettävissä oleva tulo	B. Käytettävissä oleva rahatulo	C. Käytettävissä oleva rahatulo-asumismenot	Asuntovelkojen lyhennykset	Asuntovelat
Yhteensä	Koko maa	10 137	2 514	2,1	88	37 657	34 811	29 230	1 720	25 586
	Pääkaupunkiseutu	1 674	500	2,0	73	42 998	40 396	33 460	2 224	30 245
	Muu Etelä-Suomi	3 073	768	2,1	93	37 578	34 701	29 187	1 694	25 703
	Länsi-Suomi	2 736	632	2,1	93	35 936	32 985	27 718	1 548	24 936
	Itä-Suomi	1 412	314	2,1	86	33 421	30 696	26 058	1 329	19 721
	Pohjois-Suomi	1 161	287	2,2	94	36 492	33 453	28 380	1 657	24 418
	Ahvenanmaa	81	13	2,2	110	48 325	44 246	37 578	2 994	38 017
Oma asunto	Koko maa	7 750	1 702	2,3	104	44 686	40 588	35 259	2 393	36 524
	Pääkaupunkiseutu	1 064	273	2,1	89	55 492	50 817	44 391	3 669	52 442
	Muu Etelä-Suomi	2 428	547	2,3	107	43 988	40 063	34 627	2 308	35 369
	Länsi-Suomi	2 172	448	2,3	109	42 131	38 092	32 910	2 108	34 127
	Itä-Suomi	1 102	220	2,3	100	39 419	35 615	31 206	1 792	26 660
	Pohjois-Suomi	922	204	2,5	109	42 703	38 554	33 743	2 100	33 413
	Ahvenanmaa	62	9	2,5	140	60 432	54 313	47 167	4 472	55 111
Vuokra-asunto	Koko maa	2 224	754	1,7	54	22 825	22 584	16 536	303	2 544
	Pääkaupunkiseutu	556	207	1,8	53	27 686	27 575	20 146	465	3 128
	Muu Etelä-Suomi	596	203	1,6	57	21 775	21 463	15 790	173	1 805
	Länsi-Suomi	525	170	1,7	54	20 648	20 334	14 919	175	2 394
	Itä-Suomi	301	91	1,5	52	19 314	19 132	13 914	239	3 408
	Pohjois-Suomi	228	79	1,7	57	21 418	21 098	15 373	572	2 146
	Ahvenanmaa

- Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntovelkojen lyhennyksiä.
- Tieto liian epävarma esitettäväksi (ryhmään on otoksessa tullut alle 30 tapausta) ..

7b. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen taso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan 2008. Käytettävissä olevista rahataloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä

Asunnon hallintasuhte	Suuralue	Kotitalouksia		Kotitalouden keskikoko	Asuin-pinta-ala keski-määrin, m ²	Keskiarvo, €				
		Otoksessa	Perus-joukossa, 1 000			A. Käytet-tävissä oleva tulo	B. Käytet-tävissä oleva rahatulo	C. Käytet- tävissä oleva rahatulo–asumis-menot	Asunto-velkojen lyhen-nykset	Asunto-velat
Yhteensä	Koko maa	10 137	2 513,5	2,1	88	24 807	22 847	18 953	1 066	15 478
	Pääkaupunkiseutu	1 674	500,1	2,0	73	29 326	27 491	22 492	1 464	19 416
	Muu Etelä-Suomi	3 073	768,2	2,1	93	24 625	22 626	18 802	1 045	15 495
	Länsi-Suomi	2 736	631,7	2,1	93	23 372	21 364	17 753	934	14 780
	Itä-Suomi	1 412	313,6	2,1	86	22 168	20 295	17 018	783	11 740
	Pohjois-Suomi	1 161	286,8	2,2	94	23 192	21 160	17 727	1 006	13 996
	Ahvenanmaa	81	13,2	2,2	110	30 525	27 927	23 641	1 572	19 791
Oma asunto	Koko maa	7 750	1 701,7	2,3	104	28 338	25 533	22 091	1 476	22 031
	Pääkaupunkiseutu	1 064	273,4	2,1	89	36 559	33 256	28 951	2 411	33 642
	Muu Etelä-Suomi	2 428	546,9	2,3	107	27 796	25 095	21 584	1 423	21 217
	Länsi-Suomi	2 172	448,4	2,3	109	26 493	23 761	20 442	1 264	20 225
	Itä-Suomi	1 102	220,3	2,3	100	25 038	22 436	19 594	1 055	15 763
	Pohjois-Suomi	922	203,9	2,5	109	26 080	23 325	20 332	1 248	19 107
	Ahvenanmaa	62	8,7	2,5	140	35 667	31 775	27 800	2 347	28 639
Vuokra-asunto	Koko maa	2 224	754,1	1,7	54	17 352	17 150	12 353	203	1 669
	Pääkaupunkiseutu	556	206,8	1,8	53	20 618	20 545	14 759	312	2 086
	Muu Etelä-Suomi	596	203,0	1,6	57	16 777	16 490	11 938	104	1 324
	Länsi-Suomi	525	169,6	1,7	54	15 603	15 349	11 073	127	1 385
	Itä-Suomi	301	90,9	1,5	52	15 385	15 227	10 899	142	2 286
	Pohjois-Suomi	228	79,4	1,7	57	16 123	15 858	11 370	410	1 324
	Ahvenanmaa

- Käytettävissä olevista rahataloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntovelkojen lyhennyksiä.
- Tieto liian epävarma esitettäväksi (ryhmään on otoksessa tullut alle 30 tapausta) ..

8. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen jakautuminen henkilöiden kesken 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Tulokymmenys	Henkilöitä		Tulo-osuus, %								
	Otoksessa	Perusjoukossa, 1 000	Palkkatulot	Yrittäjätulot	Omaisuuksutulot	Tuotannon-tekijätulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Desiilin yläraja, euroa
I (pienituloisin 10 %)	1 930	524,8	1,4	1,5	1,1	1,3	10,9	1,4	3,4	3,9	12 721
II	2 038	525,2	3,0	3,5	2,8	3,0	12,2	2,9	4,9	5,6	15 765
III	2 179	524,4	4,9	3,7	3,8	4,7	11,5	4,4	6,1	6,6	18 225
IV	2 443	525,7	6,7	5,5	4,5	6,3	10,3	5,7	7,1	7,6	20 586
V	2 419	524,3	8,1	7,1	5,2	7,6	10,3	7,0	8,1	8,5	22 952
VI	2 486	524,1	10,1	6,3	5,8	9,2	9,3	8,6	9,2	9,4	25 267
VII	2 503	525,7	12,0	8,5	6,5	10,9	8,5	10,3	10,4	10,4	28 177
VIII	2 670	524,2	13,9	10,7	8,1	12,7	8,2	12,1	11,7	11,6	31 973
IX	2 900	524,8	16,8	14,6	10,7	15,7	8,7	16,1	14,2	13,6	38 735
X (suurituloisin 10 %)	3 589	524,2	23,1	38,6	51,5	28,7	10,1	31,3	24,8	22,8	..
Yhteensä	25 157	5 247,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	..

- Tieto liian epävarma esitettäväksi (ryhmään on otoksessa tullut alle 30 tapausta) ..

9a. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Sosioekonominen asema	Tulokymmenys										Yhteensä	
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
Maatalousyrittäjät	7,5	5,3	4,7	10,0	10,5	6,8	10,4	11,4	15,0		18,5	100,0
Muut yrittäjät	11,8	7,3	5,6	6,0	6,1	6,3	9,4	10,7	11,3		25,4	100,0
Ylemmät toimihenkilöt	(0,6)	1,5	4,2	5,3	6,2	7,4	11,0	14,3	21,5		27,9	100,0
Alemmat toimihenkilöt	3,1	8,3	10,4	11,4	13,9	13,8	12,4	11,6	9,2		5,9	100,0
Työntekijät	3,9	8,6	10,7	13,3	11,4	14,2	13,9	11,6	10,2		2,2	100,0
Opiskelijat	79,1	12,9	5,3	(2,0)	(0,5)	–	–	–	–		(0,2)	100,0
Eläkeläiset	14,8	21,8	16,0	11,2	9,4	6,9	5,6	4,6	4,6		5,2	100,0
Työttömät	68,4	17,1	4,6	3,8	3,6	(0,6)	(1,0)	(0,2)	(0,1)		(0,6)	100,0
Muut	53,5	21,5	(6,3)	(5,9)	(3,8)	(4,2)	(1,0)	(0,4)	(2,1)		(1,2)	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä	
Maatalousyrittäjät	0,8	0,6	0,7	1,5	1,6	1,1	1,6	1,9	2,3		2,8	1,4
Muut yrittäjät	5,5	3,7	3,3	3,8	4,0	4,2	6,2	7,3	7,2		16,1	6,1
Ylemmät toimihenkilöt	(0,8)	2,1	6,9	9,2	11,3	13,9	20,2	27,1	38,0		49,0	16,8
Alemmat toimihenkilöt	4,1	11,6	16,9	19,8	25,2	25,7	22,9	22,0	16,2		10,4	16,8
Työntekijät	5,9	14,0	20,1	26,7	23,9	30,6	29,6	25,4	21,0		4,5	19,4
Opiskelijat	18,4	3,2	1,5	(0,6)	(0,2)	–	–	–	–		(0,1)	3,0
Eläkeläiset	35,6	56,1	47,9	35,8	31,5	23,6	18,9	16,1	15,0		16,7	30,9
Työttömät	23,5	6,3	2,0	1,8	1,7	(0,3)	(0,5)	(0,1)	(0,1)		(0,3)	4,4
Muut	5,4	2,3	(0,8)	(0,8)	(0,5)	(0,6)	(0,1)	(0,1)	(0,3)		(0,2)	1,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiiien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

9b. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja viitehenkilön iän mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Viitehenkilön ikä	Tulokymmenys											Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
-24 vuotta	43,5	16,2	12,3	5,8	7,0	6,3	5,1	2,2	(1,6)		-	100,0
25-34 vuotta	11,6	9,5	9,1	11,2	11,2	9,8	10,9	10,6	9,9		6,3	100,0
35-44 vuotta	9,5	7,4	8,7	10,7	10,5	10,6	12,5	11,2	10,1		8,6	100,0
45-54 vuotta	8,4	7,2	6,9	8,6	8,0	11,1	10,5	11,8	13,4		14,2	100,0
55-64 vuotta	10,7	8,5	7,3	6,7	8,5	8,5	8,9	10,0	14,0		16,9	100,0
65- vuotta	12,2	22,0	16,8	12,1	9,2	6,8	6,0	4,8	4,4		5,7	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		Yhteensä
-24 vuotta	23,7	9,5	8,3	4,2	5,3	5,0	3,9	1,8	(1,2)		-	7,0
25-34 vuotta	14,1	12,5	13,8	18,2	19,1	17,1	18,6	18,9	16,4		10,3	15,7
35-44 vuotta	11,8	10,0	13,5	17,9	18,3	18,9	22,0	20,4	17,0		14,5	16,0
45-54 vuotta	12,2	11,2	12,5	16,7	16,3	23,1	21,5	24,9	26,4		27,9	18,7
55-64 vuotta	15,8	13,4	13,4	13,2	17,4	18,0	18,5	21,4	28,0		33,4	18,9
65- vuotta	22,4	43,4	38,4	29,8	23,7	18,0	15,5	12,8	11,0		14,0	23,6
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

9c. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja koulutusasteen mukaan vuonna 2008. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Koulutusaste	Tulokymmenys											Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
Perusaste	20,4	20,1	14,3	10,5	9,0	7,1	5,7	4,6	4,3		4,0	100,0
Keskiaste	14,7	11,9	11,3	10,7	10,4	10,5	9,7	8,5	7,8		4,5	100,0
Alin korkea-aste	3,5	5,5	6,6	9,5	8,8	9,8	14,8	13,5	13,0		15,0	100,0
Alempi korkeakouluaste	3,8	5,6	5,0	7,9	10,5	9,7	10,9	14,0	15,7		17,0	100,0
Ylempi korkeakouluaste	3,1	2,7	3,4	4,3	5,0	6,8	7,8	12,7	22,3		31,9	100,0
Tutkijakoulutusaste	(1,6)	(0,6)	(5,7)	(1,2)	(1,2)	(3,1)	8,5	9,5	21,1		47,6	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		Yhteensä
Perusaste	44,9	47,5	39,3	31,0	27,5	22,4	17,7	14,7	12,7		11,9	28,3
Keskiaste	47,1	40,9	45,2	46,0	46,4	48,2	43,9	39,5	33,9		19,6	41,2
Alin korkea-aste	3,3	5,6	7,8	12,0	11,7	13,3	19,7	18,6	16,7		19,1	12,2
Alempi korkeakouluaste	2,6	4,0	4,2	7,1	9,8	9,3	10,3	13,6	14,2		15,4	8,6
Ylempi korkeakouluaste	2,1	1,9	2,8	3,8	4,6	6,5	7,3	12,3	20,1		28,6	8,6
Tutkijakoulutusaste	(0,1)	(0,1)	(0,6)	(0,1)	(0,1)	(0,4)	1,0	1,2	2,4		5,4	1,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0

- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

9d. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja elinvaiheen mukaan vuonna 2008.
Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Elinvaihe	Tulokymmenys											Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
1 henkilö	22,9	18,1	11,9	9,7	8,4	7,1	6,8	4,8	5,4	4,9	100,0	
...ikä alle 25 vuotta	56,9	14,9	11,7	4,6	5,3	0,8	1,3	2,6	1,9	–	100,0	
...ikä 25–34 vuotta	16,9	11,1	10,4	11,8	12,4	10,3	10,5	8,5	4,5	3,6	100,0	
...ikä 35–44 vuotta	19,5	6,6	7,2	11,0	11,1	11,7	12,9	6,1	9,7	4,2	100,0	
...ikä 45–54 vuotta	17,7	12,1	7,7	11,8	7,6	11,0	8,0	5,6	10,3	8,1	100,0	
...ikä 55–64 vuotta	24,0	14,5	8,7	7,5	8,5	6,9	6,6	6,1	7,9	9,3	100,0	
...ikä 65 tai enemmän	18,8	29,3	17,2	10,2	7,1	4,7	4,5	2,7	2,1	3,4	100,0	
Yksinhuoltajat	17,4	24,3	17,3	12,7	6,6	6,0	7,1	(2,3)	3,0	3,3	100,0	
Lapsettomat parit	4,3	6,7	8,9	8,4	9,0	9,4	9,7	11,5	15,1	17,0	100,0	
...viitehenkilö alle 25 vuotta	25,7	17,5	14,3	5,7	9,7	13,4	11,6	0,7	1,5	–	100,0	
...viitehenkilö 25–34 vuotta	5,0	3,6	4,4	5,9	9,6	6,9	12,4	17,8	20,0	14,4	100,0	
...viitehenkilö 35–44 vuotta	3,6	2,5	3,6	7,0	3,2	5,1	8,5	17,9	25,3	23,1	100,0	
...viitehenkilö 45–54 vuotta	2,0	3,0	4,0	3,7	4,0	8,5	10,3	14,7	21,5	28,4	100,0	
...viitehenkilö 55–64 vuotta	2,1	4,3	6,0	6,0	8,5	9,7	9,8	11,8	18,0	23,7	100,0	
...viitehenkilö 65 v tai enemmän	1,8	10,4	15,9	15,2	12,7	10,4	7,7	8,2	8,3	9,3	100,0	
Parit, joilla lapsia	7,4	7,2	8,5	11,4	11,4	12,3	12,1	12,2	9,1	8,3	100,0	
...kaikki alle 7 vuotta	10,2	9,8	9,9	12,5	9,3	11,9	11,4	11,3	8,0	5,6	100,0	
...nuorin alle 7 vuotta	9,9	11,7	10,2	13,4	12,8	11,7	12,0	5,9	6,4	6,0	100,0	
...nuorin 7–12 vuotta	3,9	3,4	7,1	7,9	14,1	12,5	13,3	14,2	11,9	11,6	100,0	
...nuorin 13–17 vuotta	2,9	3,9	6,8	11,0	10,8	11,9	12,3	18,6	11,4	10,5	100,0	
...sekä alle että yli 18-v. lapsia	8,4	5,4	7,1	12,8	10,5	13,9	11,4	13,0	8,1	9,3	100,0	
Kotitaloudet, joissa lapsia	8,9	9,8	9,8	11,6	10,7	11,3	11,3	10,7	8,2	7,5	100,0	
Muut kotitaloudet	5,3	7,1	9,4	7,8	10,0	10,3	12,9	14,1	12,8	10,4	100,0	
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä	
1 henkilö	71,0	60,2	45,8	40,3	36,2	31,5	29,6	21,8	22,6	20,5	39,8	
...ikä alle 25 vuotta	16,3	4,6	4,2	1,8	2,1	0,3	0,5	1,1	0,7	–	3,7	

Elinvaihe	Tulokymmenys											Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
...ikä 25–34 vuotta	7,2	5,1	5,6	6,8	7,4	6,3	6,3	5,3	2,6		2,1	5,5
...ikä 35–44 vuotta	6,3	2,3	2,9	4,7	5,0	5,4	5,9	2,9	4,2		1,8	4,1
...ikä 45–54 vuotta	7,5	5,5	4,1	6,7	4,5	6,7	4,8	3,4	5,9		4,6	5,4
...ikä 55–64 vuotta	13,4	8,7	6,0	5,6	6,6	5,5	5,2	5,0	6,0		7,0	7,2
...ikä 65 tai enemmän	20,3	34,0	23,1	14,7	10,6	7,3	6,9	4,2	3,1		5,0	13,9
Yksinhuoltajat	4,7	7,0	5,8	4,6	2,5	2,3	2,7	(0,9)	1,1		1,2	3,5
Lapsettomat parit	10,3	17,0	26,2	26,5	29,8	31,8	32,5	39,7	48,6		54,3	30,5
...viitehenkilö alle 25 vuotta	4,7	3,5	3,3	1,4	2,5	3,5	3,0	0,2	0,4		–	2,4
...viitehenkilö 25–34 vuotta	1,7	1,3	1,9	2,7	4,6	3,4	6,0	9,0	9,4		6,7	4,4
...viitehenkilö 35–44 vuotta	0,5	0,4	0,6	1,2	0,6	1,0	1,6	3,4	4,5		4,1	1,7
...viitehenkilö 45–54 vuotta	0,7	1,1	1,7	1,7	1,9	4,1	4,9	7,2	9,8		12,9	4,3
...viitehenkilö 55–64 vuotta	1,4	3,2	5,2	5,5	8,2	9,6	9,6	11,8	16,8		22,0	8,9
...viitehenkilö 65 v tai enemmän	1,3	7,6	13,6	13,9	12,1	10,2	7,4	8,2	7,7		8,6	8,8
Parit, joilla lapsia	11,4	12,0	16,3	23,5	24,5	27,0	26,2	27,4	19,0		17,1	19,8
...kaikki alle 7 vuotta	5,0	5,1	6,0	8,2	6,3	8,3	7,9	8,0	5,3		3,7	6,3
...nuorin alle 7 vuotta	2,8	3,5	3,5	5,0	5,0	4,7	4,7	2,4	2,4		2,2	3,6
...nuorin 7–12 vuotta	1,4	1,3	3,2	3,8	7,1	6,4	6,7	7,4	5,8		5,6	4,6
...nuorin 13–17 vuotta	0,6	0,9	1,8	3,2	3,3	3,7	3,8	5,9	3,4		3,1	2,8
...sekä alle että yli 18-v. lapsia	1,6	1,1	1,7	3,3	2,8	3,9	3,1	3,7	2,1		2,4	2,5
Kotitaloudet, joissa lapsia	16,1	19,0	22,1	28,0	26,9	29,3	28,9	28,2	20,1		18,3	23,2
Muut kotitaloudet	2,7	3,8	5,9	5,2	7,0	7,4	9,1	10,3	8,7		7,0	6,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

10. Saatujen tulonsiirtojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan 2008

Keskiarvo, €	Ylemmät toimihenkilöt	Alemmat toimihenkilöt	Työntekijät	Maatalous-yrittäjät	Muut yrittäjät	Eläkeläiset	Työttömät	Muut	Kaikki kotitaloudet
1. Sairausajan toimeentuloturva	123	172	299	723	395	97	162	768	212
2. Toimintarajoitteisuuteen liittyvä tuki	610	962	837	1 109	820	3 166	430	669	1 517
3. Vanhuuden turva	1 155	930	831	2 471	838	16 621	193	29	5 739
4. Lesken ja muiden omaisten turva	82	233	191	193	141	1 471	240	128	571
5. Lapsiperheiden etuudet	1 789	1 154	1 352	1 833	1 939	43	911	1 590	1 021
6. Työttömyysturva	744	910	1 255	306	765	868	6 755	1 208	1 190
7. Asumisen tuet	49	209	168	62	250	375	1 883	1 746	366
8. Opintoetuudet	282	235	159	148	307	15	125	1 833	227
9. Muu toimeentuloturva	10	103	98	7	110	98	1 972	536	185
Muut saadut tulonsiirrot	200	201	230	117	221	137	373	764	219
Saadut tulonsiirrot yhteensä	5 044	5 109	5 420	6 969	5 786	22 892	13 046	9 271	11 246
Maksetut tulonsiirrot	24 528	11 409	10 552	13 333	18 099	5 295	2 061	2 206	11 177
Käytettävissä olevat tulot	58 114	38 531	37 732	55 962	61 260	26 687	15 831	16 028	37 657
Tuotannontekijätulot	77 598	44 831	42 864	62 326	73 573	9 090	4 845	8 963	37 589
Bruttotulot	82 642	49 940	48 284	69 295	79 359	31 982	17 892	18 234	48 835

11. Ammatissa toimivien lukumäärä ja tulotaso sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2008

Sosioekonominen asema	Lukumäärä otoksessa	Lukumäärä perusjoukossa, 1000	Palkat (ml. optiot), keskiarvo, €	Yrittäjätulot, keskiarvo, €	Omaisuuksien tulot, keskiarvo, €	Tuotannon-tekijätulot, keskiarvo, €	Tuotannon-tekijätulot, mediaani, €
Kaikki ammatissa toimivat	11 479	2 332	29 924	2 465	2 134	34 523	29 296
1. Yrittäjät	2 738	310	10 845	16 167	10 255	37 267	24 878
1.1 Maatalousyrittäjät	779	59	1 993	25 108	2 391	29 491	25 446
1.2 Muut yrittäjät	1 959	251	12 908	14 083	12 088	39 079	24 738
1.2.1 Pientyönantajat	550	66	16 126	14 660	6 197	36 983	33 315
1.2.2 Muut työnantajat	278	39	27 569	16 210	51 466	95 245	49 942
1.2.3 Yksinäisyrittäjät	935	120	6 208	12 695	2 763	21 665	16 903
1.2.4 Vapaiden ammattien harjoittajat	196	27	13 608	15 760	11 059	40 426	24 143
2. Palkansaajat	8 741	2 022	32 846	367	890	34 102	29 649
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	2 705	569	48 001	554	1 871	50 426	43 459
2.1.1 Johtotehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	872	163	62 867	360	4 159	67 386	55 356
2.1.2 Suunnittelu, tutkimustehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	760	180	44 098	320	790	45 209	42 803
2.1.3 Opetustehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	563	121	36 543	437	825	37 805	35 983
2.1.4 Muut ylemmät toimihenkilöt	510	104	44 821	1 398	1 379	47 598	39 999
2.2 Alemmat toimihenkilöt	3 254	749	27 422	290	726	28 438	26 961
2.2.1 Työnjohtotehtävissä toimivat alemmat toimihenkilöt	482	113	34 944	667	946	36 557	33 715
2.2.2 Itsenäistä toimistotyötä tekevät alemmat toimihenkilöt	1 311	314	26 177	259	959	27 395	26 046
2.2.3 Epäitsenäistä työtä tekevät alemmat toimihenkilöt	127	30	23 916	81	340	24 337	25 535
2.2.4 Muut alemmat toimihenkilöt	1 334	292	26 201	198	428	26 828	26 472
2.3 Työntekijät	2 782	704	26 365	296	271	26 933	26 148
2.3.1 Maataloustyöntekijät	131	30	20 876	796	193	21 865	22 402
2.3.2 Teollisuustyöntekijät	1 211	309	29 830	300	315	30 445	29 907
2.3.3 Muut tuotantotyöntekijät	493	124	24 620	158	241	25 019	24 506
2.3.4 Jakelu- ja palvelutyöntekijät	947	242	23 499	300	240	24 038	22 933

12a. Ammatissa toimivien tuotantontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan 2008, tulokymmenysten ylärajat. Tulokymmenykset on muodostettu tuotantontekijätulojen perusteella.

Sosioekonominen asema	Tulokymmenyksen yläraja								
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Kaikki ammatissa toimivat	13 554	19 152	22 974	26 148	29 296	32 663	37 193	43 617	55 266
1 Yrittäjät ja avustavat	3 309	8 862	14 311	20 178	24 878	31 340	37 628	46 683	67 890
1.1 Maatalousyrittäjät	5 448	11 275	15 775	20 949	25 446	30 664	35 986	43 075	55 082
1.2 Muut yrittäjät	2 483	8 188	13 873	20 019	24 738	31 413	37 799	47 660	72 120
2. Palkansaajat	15 265	20 232	23 781	26 631	29 649	32 830	37 174	43 335	53 859
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	23 522	30 711	35 599	39 049	43 459	47 876	53 360	63 017	79 650
2.2 Alemmat toimihenkilöt	14 300	19 334	22 309	25 036	26 961	29 177	31 474	35 342	42 015
2.3 Työntekijät	13 552	17 867	21 038	23 678	26 148	28 677	31 496	35 414	40 843

12b. Ammatissa toimivien tuotantontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan 2008, tulojen prosenttijakauma. Tulokymmenykset on muodostettu tuotantontekijätulojen perusteella.

Sosioekonominen asema	Tulojen prosenttijakauma										
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
Kaikki ammatissa toimivat	2,5	4,8	6,1	7,2	8,0	9,0	10,1	11,6	14,1	26,6	100,0
1 Yrittäjät ja avustavat	0,2	1,6	3,1	4,6	6,1	7,5	9,2	11,1	15,1	41,5	100,0
1.1 Maatalousyrittäjät	0,8	3,0	4,5	6,1	7,8	9,6	11,2	13,4	17,1	26,4	100,0
1.2 Muut yrittäjät	0,1	1,4	2,8	4,4	5,7	7,1	8,8	10,8	15,2	43,7	100,0
2. Palkansaajat	3,4	5,3	6,5	7,4	8,2	9,1	10,3	11,7	14,1	24,0	100,0
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	3,4	5,5	6,6	7,4	8,2	9,0	10,0	11,5	13,9	24,5	100,0
2.2 Alemmat toimihenkilöt	3,9	6,0	7,3	8,4	9,1	9,8	10,6	11,7	13,5	19,5	100,0
2.3 Työntekijät	3,8	5,9	7,2	8,4	9,2	10,1	11,2	12,4	14,1	17,7	100,0

13. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2008.

	Lukumäärä						Palkat					
	Otoksessa			Perusjoukossa			Vuospalkat, keskiarvo			Vuospalkat, mediaani		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset
Kaikki palkansaajat	6 529	3 375	3 154	1 463	779	684	37 786	42 638	32 262	32 652	36 922	29 082
Perusaste	744	435	309	181	104	77	30 818	34 382	26 007	28 189	31 286	25 369
Keskiaste	2 699	1 529	1 170	643	378	265	32 095	35 554	27 159	29 886	32 684	26 008
Alin korkea-aste	1 207	418	789	245	94	151	38 497	47 616	32 855	34 682	41 942	30 498
Alempi korkeakouluaste	804	409	395	184	92	93	42 672	50 926	34 495	38 155	45 031	32 313
Ylempi korkeakouluaste	951	506	445	189	98	91	54 636	61 736	46 996	47 555	53 393	42 570
Tutkijakoulutusaste	124	78	46	20	13	7	70 218	75 432	60 236	63 584	67 464	53 340

14. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) iän ja sukupuolen mukaan 2008

	Lukumäärä						Palkat					
	Otoksessa			Perusjoukossa			Vuospalkat, keskiarvo			Vuospalkat, mediaani		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset
Kaikki palkansaajat	6 529	3 375	3 154	1 463	779	684	37 786	42 638	32 262	32 652	36 922	29 082
-24	259	175	84	67	42	26	25 617	27 516	22 542	24 921	26 952	21 592
25-34	1 183	733	450	338	203	134	34 321	37 097	30 129	31 700	34 779	27 642
35-44	1 629	816	813	375	203	172	39 489	44 703	33 303	33 940	38 388	30 240
45-54	2 196	1 013	1 183	432	210	223	39 433	45 948	33 298	33 880	40 217	29 785
55-	1 262	638	624	252	121	130	40 315	47 898	33 236	33 293	39 320	29 316

15. Pienituloisuusindikaattoreita 1966-2008

	Henkilöitä pienituloisissa kotitalouksissa (1000 henkeä)	Osuus henkilöistä	Lapsia pienituloisissa kotitalouksissa (1000 henkeä)	Osuus lapsista	Pienituloisuusraja euroa / kulutusyksikkö (vuoden 2008 rahassa)
1966	832,6	18,0	329,0	20,3	4 490
1971	654,1	14,7	216,1	16,2	5 990
1976	521,8	11,5	140,4	11,3	7 770
1981	527,8	12,2	111,5	9,8	8 250
1987	398,3	8,2	83,7	7,2	9 490
1988	403,8	8,3	77,3	6,6	9 630
1989	430,2	8,7	74,4	6,3	10 140
1990	395,0	7,9	59,4	4,9	10 600
1991	388,8	7,8	69,7	5,6	10 750
1992	355,8	7,1	59,7	4,8	10 200
1993	322,5	6,4	58,2	5,0	9 730
1994	346,9	6,9	52,7	4,5	9 800
1995	361,7	7,2	54,9	4,7	9 980
1996	430,9	8,5	69,9	6,0	10 230
1997	419,9	8,3	71,6	6,2	10 480
1998	500,8	9,8	92,0	8,0	10 880
1999	520,3	10,2	104,4	9,1	11 220
2000	576,1	11,3	131,4	11,6	11 330
2001	575,8	11,2	132,4	11,8	11 620
2002	587,2	11,4	130,3	11,7	12 000
2003	590,9	11,5	134,4	12,2	12 300
2004	629,1	12,2	134,1	12,1	12 850
2005	660,5	12,8	127,6	11,6	13 340
2006	651,8	12,5	135,9	12,3	13 300
2007	706,9	13,5	150,8	13,8	13 610
2008	696,1	13,3	144,8	13,3	13 770

- Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1966-1981, 1987-1992 ja 1993-2008 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.
- Taulukon tiedot on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketusta ns. ekvivalentista käytettävissä olevasta tulosta.
- Kulutusyksikköasteikko: muunnettu OECD, jonka mukaan talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,5 ja lapset (0-13 vuotta) painon 0,3.
- Lähde: Tilastokeskus, Tulonjakotilasto (1987-2008), Kulutustutkimus (1966,1971,1976,1981)

Laatuseloste: Tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Tilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilastosuosituksiin¹⁾. Tilastossa kuvataan kotitalouksien bruttotuloja, palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloja sekä kotitalouksien saamia ja maksamia tulonsiirtoja. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä oleva tulo, joka on tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite. Tietoa kerätään myös veloista, asumisesta, asumismenoista, päivähoitomaksuista ja muista kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavista asioista. Tuloja ja niiden jakautumista tarkastellaan muun muassa tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja asuinalueen mukaisissa ryhmissä. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tilastokeskus julkaisee tulonjakotilastoon perustuvia väestöryhmittäisiä tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta. Kotitalouksien tulokehityksen seuranta perustuu pitkiin aikasarjoihin, jotka muodostetaan vuosittain takautuvasti vertailukelpoisiksi. Julkaistuja tietoja käytetään mediassa sekä sosiaalipoliittisten toimenpiteiden suunnitteluun ja seurantaan.

Erityisselvitysten ja toimeksiantojen lisäksi myös tulonjakotilaston perusaineistoa luovutetaan tutkimustarkoituksiin joka vuosi muodostettavan palveluaineiston muodossa. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään ministeriöissä, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuuksien tutkimuksessa ja kehittämisessä. Palveluaineiston erityinen tutkimuskäytön muoto on mikrosimulointi, johon erikoistuneita tutkimusyksiköitä on maassamme kolme.

Tulonjakotilaston aineisto on myös suosittu tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Euroopan unionin EUROSTATin tulo- ja elinolututkimusta EU-SILC:iä varten (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Tämän aineiston tutkimuskäyttö EUROSTATiin kautta on vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määräväysin myös Luxemburg Income Study'n kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä. Aineistoa toimitetaan säännöllisesti myös OECD:lle ja kansainväliseen EUROMOD-mikrosimulointitutkimukseen.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla. Haastattelut tehdään valtaosin puhelinhaastatteluina. Haastattelu tehdään haastateltavan valinnan mukaan joko suomeksi tai ruotsiksi. Haastatteluosuuden keskimääräinen kesto vuoden 2008 tutkimuksessa oli noin 28 minuuttia.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

1) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa 2001.

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat,
- laitospväestö (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat),
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen.
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritettiin haastattelun perusteella tilastovuoden lopun (31.12.2008) tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen, missä sama kotitalous on mukana otoksessa kahtena peräkkäisenä vuotena. Noin puolet otoksesta on uusia, ensimmäistä kertaa tutkimuksessa mukana olevia kotitalouksia (I tutkimuskerta). Noin puolet lopulliseen otokseen tulleista kotitalouksista oli mukana jo vuoden 2007 tutkimuksessa (II tutkimuskerta). Tulonjakotilaston otanta-asetelma on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttänyttä kohdehenkilöä²⁾. Otokseen poimittujen kohdehenkilöiden kanssa samassa asutokunnassa asuvat yhdistetään kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa poimitaan master-otoksesta ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 7 500 kotitaloutta. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään kotitalouden valtionveronalaisia tuloja sekä kotitalouden jäsenien sosioekonomisia ryhmiä³⁾. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin vuodesta 2007 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täytäneiden jäsenten lukumäärästä.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisällymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatkorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja uuden, Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin edellyttämän tulo- ja elinolututkimuksen (EU-SILC) toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa todettiin kotitalouteen perustuvan luokittelun olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Tällä menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2008 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot).

3. Tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Taulukossa 3.1. on esitetty tietoja vuoden 2008 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 3.1. Vuoden 2008 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain.

	Master-otoksen koko	Brutto-otos	Poiminta-suhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Palkansaajat 1	10 878	1 230	11,3	829	393	8
Palkansaajat 2	8 825	975	11,0	709	259	7
Palkansaajat 3	7 585	849	11,2	615	225	9
Palkansaajat 4	3 685	750	20,4	514	223	13
Yrittäjät 1	1 955	600	30,7	421	168	11
Yrittäjät 2	909	450	49,5	311	134	5
Maanviljelijät 1	1 084	300	27,7	250	48	2
Maanviljelijät 2	776	276	35,6	235	38	3
Eläkeläiset 1	6 308	750	11,9	515	193	42
Eläkeläiset 2	4 715	600	12,7	459	119	22
Muut 1	1 950	453	23,2	260	184	9
Muut 2	221	195	88,2	139	54	2
Ei verotietuetta	210	72	34,3	23	46	3
Yhteensä	49 101	7 500	15,3	5 280	2 084	136

Otoskoosta, vastanneista, kadosta sekä ylipeitosta koko otoksessa on esitetty tietoja taulukossa 3.2. Otoskoko oli yhteensä 12 984 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen otoskooksi jäi 12 794 taloutta.

Ensimmäistä kertaa osallistuvilla vastauskato oli 28,3 prosenttia. Toista kertaa osallistuvien vastauskato oli 10,6 prosenttia. Toisen tutkimuskerran vastauskato on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous osallistui tutkimukseen ensimmäisenä vuonna. Ensimmäisellä haastattelukerralla kadoksi jääneet kotitaloudet eivät tulonjakotilastossa ole mukana tutkimuksessa toisella haastattelukerralla. Toisen tutkimuskerran kato paneelin alusta lähtien oli 33,7 prosenttia. Saatujen vastausten lukumäärä oli I tutkimuskerralla 5 280 kotitaloutta ja II tutkimuskerralla 4 857 kotitaloutta. Yhteensä vastanneiden lukumäärä oli 10 137 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 25 157 henkilöä.

Taulukko 3.2. Vuoden 2008 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato.

Tulonjakotilasto 2008	Koko otos	Tutkimuskerta	
		I	II
Brutto-otos, kotitalouksia	12 984	7 500	5 484
Ylipeitto	190	136	54
Netto-otos	12 794	7 364	5 430
Kato	2 657	2 084	573
Kieltäytyneitä	1 601	1 204	397
Ei tavoitettu	846	710	136
Muu syy	210	170	40
Hyväksytyjä	10 137	5 280	4 857
Nettokato %	20,8	28,3	10,6

Taulukossa 3.3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2000–2008. Vastauskatoprosentit on laskettu otostasolla, painottamattomista luvuista. Edelliseen vuoteen verrattuna vastauskato kasvoi vuonna 2008 2,7 prosenttiyksikköä. Vastauskadon kasvuun vaikuttaa vuonna 2007 toteutettu otoksen kiintiöintitavan muutos. Uusi kiintiöintitapa kasvatti otoskokoja mm. pienituloisimpien palkansaajien ja eläkeläisten ryhmissä, joissa vastauskato on keskimääräistä korkeampi. Vuoden 2007 I tutkimuskerran otos ja vuodesta 2008 alkaen sekä I että II tutkimuskerran otos poimitaan uudella kiintiöintitavalla. Ositteittain tarkasteltuna voimakkaimmin kato kasvoi edellisvuodesta palkansaajien (luokat 1 ja 4) ja eläkeläisten ositteissa (luokka 2). On huomattava, että vuodesta 2003 lähtien käytetty kotitalouksien luokittelu ositteisiin pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Tästä syystä vastauskadon vaihtelu näkyy voimakkaammin näissä muutenkin heterogeenisissä ryhmissä.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3.3. Nettokato (%) otostasolla tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2000–2008.

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Palkansaajat 1	15,7	17,8	18,2	20,0	24,5	25,2	31,0	27,7	32,2
Palkansaajat 2	16,7	20,5	15,9	19,0	21,1	22,4	24,1	23,9	26,8
Palkansaajat 3	15,3	17,9	18,6	17,9	18,8	22,6	22,4	23,8	26,8
Palkansaajat 4	16,9	18,1	21,5	22,2	22,3	25,1	25,1	23,1	30,3
Yrittäjät 1	20,1	18,2	19,9	22,5	22,8	27,0	25,9	26,2	28,5
Yrittäjät 2	18,8	20,8	17,3	22,0	22,2	27,8	24,4	28,4	30,1
Maanviljelijät 1	11,1	11,2	12,8	13,0	14,8	19,8	17,2	16,4	16,1
Maanviljelijät 2	11,8	8,7	9,2	8,7	11,0	15,5	11,9	15,0	13,9
Eläkeläiset 1	20,7	21,3	17,5	23,0	21,8	25,2	25,3	29,0	27,3
Eläkeläiset 2	17,0	19,3	16,9	22,3	19,0	21,8	20,4	16,7	20,6
Muut 1	19,7	20,1	18,4	34,4	29,9	38,0	41,4	39,4	41,4
Muut 2	15,2	20,7	18,1	29,1	29,4	39,3	26,5	27,1	28,0
Ei verotietuetta	18,0	15,2	25,0	50,0	62,0	44,0	68,8	69,6	66,7
Yhteensä	16,8	18,0	17,4	20,6	21,4	24,9	25,0	25,6	28,3

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja. Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta

tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen kotitalouskohtaisen keskiarvon estimaatti vuonna 2008 oli 37 657 euroa ja suhteellinen keskivirhe 0,9 prosenttia. Suhteellinen keskivirhe eli variaatiokerroin kuvaa keskivirheen prosentuaalista osuutta keskiarvosta. Vuoden 2008 aineistolla käytettävissä olevien tulojen keskiarvo oli 95 prosentin todennäköisyydellä välillä 37 025–38 290. Taulukossa 3.4 on esitetty kotitalouksien tulojen keskivirheitä sosioekonomisen aseman mukaan 2008.

Taulukko 3.4. Kotitalouksien tulojen keskivirheet sosioekonomisen aseman mukaan 2008.

Sosioekonominen pääryhmä	Kotitalouksia perusjoukossa, 1000		Palkka- ja yrittäjätulot		Omaisuustulot		Saadut tulonsiirrot		Maksetut tulonsiirrot		Käytettävissä olevat tulot	
	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %
Kaikki kotitaloudet	2 514	0,6	31 301	0,8	6 288	5,4	11 246	1,0	11 177	1,1	37 657	0,9
Ylemmät toimihenkilöt	421	2,5	71 019	1,4	6 579	7,0	5 044	3,7	24 528	1,8	58 114	1,3
Alemmat toimihenkilöt	421	2,7	41 190	1,4	3 641	11,2	5 109	3,9	11 409	2,0	38 531	1,5
Työntekijät	488	2,6	40 170	1,3	2 694	4,3	5 420	3,4	10 552	1,4	37 732	1,1
Maatalousyrittäjät	36	5,2	50 331	4,0	11 995	5,7	6 969	8,7	13 333	4,3	55 962	3,3
Muut yrittäjät	152	4,0	49 164	2,9	24 409	17,1	5 786	5,2	18 099	6,7	61 260	5,5
Eläkeläiset	776	1,2	1 972	7,4	7 117	8,0	22 892	1,0	5 295	3,0	26 687	2,0
Työttömät	111	5,6	3 293	10,6	1 552	14,0	13 046	3,2	2 061	5,2	15 831	3,0
Muut	108	6,1	5 817	6,0	3 147	68,5	9 271	5,2	2 206	18,6	16 028	11,3

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilastoa tehdään vuosittain. Lopulliset tiedot tilastosta julkaistaan noin puolitoista vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Tuloja ja kotitalouksia kuvaavat tiedot kuvaavat koko vuoden tietoja.

5. Tietojen saatavuus ja selkeys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta www.tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella tulonjakotilasto@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tilastosta on saatavissa tutkimuskäyttöön suunniteltuja palveluaineistoja. Aineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista. Tulonjakotilaston tietokanta tarjoaa hyvät mahdollisuudet erilaisten selvitysten ja tutkimusten tekoon.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Tulokäsite

Tulonjakotilaston tulokäsitteisiin ei tehty vuonna 2008 muutoksia, joten tilaston tiedot ovat vertailukelpoisia vuoden 2007 tulonjakotilaston kanssa. Myös tässä julkaisussa esitettävissä aikasarjoissa ja tietokantataulukoissa on huomioitu tulonjakotilaston tulokäsitteissä aikaisemmin tapahtuneet muutokset, sillä julkaistut tiedot pohjautuvat tulonjakotilaston päivitettyihin aikasarja-aineistoihin. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on vuosille 1993–2008 hyvä, vuodesta 1993 taaksepäin päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä.

Sen sijaan vuoden 2008 tulonjakotilaston tiedot eivät vastaa kaikilta osin tulonjakotilaston 2006 sekä sitä vanhemmissa paperijulkaisuissa esitettyjä tietoja. Merkittävin vertailtavuuteen vaikuttava muutos on vuoden 2007 tilastoon tehty laskennallisen asuntotulon laskentatavan muuttuminen.

Asuntotulon laskentamenetelmää uudistettiin vuoden 2007 julkaisuun ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo- ja elinolotutkimusta (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Tulonjakotilastossa asuntotulo lasketaan edelleen laskennallisen bruttovuokran (vastaavanlaisen asunnon markkinavuokra) ja tätä laskennallista vuokraa vastaavien todellisten asumiskustannusten erotuksena omistusasujille (omaisuustuloa) ja toiselta kotitaloudelta käypää vuokraa halvemmalla tai ilmaiseksi asuntonsa vuokranneille (saatu tulonsiirto).

Tärkeimmät asuntotulon laskentamenetelmän muutokset ovat laskennallisten bruttovuokrien laskentatason tarkentuminen alueellisesti ja poistojen käsittely. Bruttovuokrat lasketaan yhä ositusmenetelmällä, mutta ositteet on nyt muodostettu kunnittain ja suurimmissa kaupungeissa myös osa-alueittain, kun aiemmin aluejakona käytettiin kaksijakoista kaupunkimaiset kunnat/ muut kunnat luokitusta. Uudella tavalla lasketussa asuntotulossa ei vähennetä enää laskennallisia poistoja, minkä vuoksi erityisesti omakotitalossa asuvien tulotaso nousee muita enemmän. Poistot oli aiemmin vähennetty vain omakotiasujilta.

Asuntotulon uusi laskentamenetelmä tuottaa korkeampia tulotasoja ja muuttaa tulonsaajien järjestystä tulojakaumassa. Uuden menetelmän mukainen asuntotulo nostaa keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 500 eurolla. Tulonjakoindikaattoreiden taso ja tuloerojen muutos pysyvät lähes ennallaan sillä esimerkiksi Gini-kertoimen tasossa muutos on 0–0,1 prosenttiyksikköä. Uusi laskentamenetelmä lisää pienituloisten määrää ja osuutta, kun rajaksi määritellään 60 prosenttia ekvivalentista mediaanitulosta.

Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotutkimuksen (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.

Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa kokonaan myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely on muuttunut myös tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuvat nyt kokonaan verotietoihin puunmyyntituloista eikä täydentäviä tietoja enää kysytä haastattelussa. Metsätalouden kustannukset arvioidaan prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.

Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannon tekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.

Tulonjakotilaston tulokäsitteisiin tehtiin merkittäviä muutoksia vuoden 2000 tulonjakotilastossa. Tällöin tulonjakotilaston tulokäsitettä muutettiin vastaamaan paremmin kansainvälisiä suosituksia⁴. Näitä muutoksia on selitetty tarkemmin vuoden 2000 tulonjakotilaston paperijulkaisun menetelmäkuvaussessa.

Aiempina vuosina oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia on tehty tulonjakotilaston tulokäsitteisiin vuosina 1995 ja 1993. Yksityiskohtaisempia tietoja vuosien 1993 ja 1995 muutoksista on aiemmissa tulonjakotilaston julkaisuissa. Lisäksi vuoden 1996 tulonjakotilaston tiedot ovat teknisen virheen

4) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Statistics Canada, Ottawa, 2002.

vuoksi virheellisiä. Vuosien 1997–2006 tulonjakotilastoissa esiintyvät vuotta 1996 koskevat tiedot ovat korjattuja.

Tämän julkaisun aikasarjatiedoissa tulokäsitetä on yhdenmukaistettu siten, että valtaosa tulokäsitteessä vuosina 1993, 1995, 2000, 2005 ja 2006 tapahtuneista muutoksista on kyetty ottamaan huomioon. Merkittävin vertailukelpoisuutta heikentävä tuloerä on laskennallinen asuntotulo. Asuntotulo on kuitenkin laskettu uudella tavalla vuosille 1993–2005.

Tulonjakotilaston tulokäsite poikkeaa kansainvälisistä suosituksista jonkin verran. Tärkein ero on realisoitujen hallussapitovoittojen käsittely. Tulonjakotilastossa veronalaiset luovutusvoitot ovat omaisuustuloa, kun suositusten mukaan niitä ei pitäisi sellaisenaan laskea mukaan käytettävissä olevaan tuloon.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastoissa on vuodesta 2002 lähtien käytetty suuralueluokitusta (NUTS 2), joka on 11.7.2003 voimaan tulleen suosituksen mukainen.

Vuoden 2002 tulonjakotilastosta lähtien on tilastossa ollut käytössä uudistetut kulutusyksiköt. Aiemmin käytetyn OECD-asteikon asemesta on tulonjakotilastossa otettu käyttöön ns. muunnettu OECD-asteikko. Muutoksella on merkittävä vaikutus erityisesti eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Tulonjakotilaston vuosijulkaisujen 2002–2006 liitetaulukoissa esitettäviä kulutusyksiköiden keskimäärätietoja ei siis voi verrata vuoden 2001 ja sitä vanhemmissa vuosijulkaisuissa esiintyviin vastaaviin tietoihin.

Samalla tulonjakotilastossa on luovuttu kotitalouspainotuksista tulokymmenysten (desiiliryhmien) muodostamisessa. Julkaisussa käytetään vain yhtä tulokymmenysten muodostamistapaa, jossa perusjoukon henkilöt jaetaan kymmeneen yhtä suureen luokkaan (ns. henkilöpainotus). Aiemmin liitetaulukoissa käytettiin pääasiassa tulokymmenyksiä, joissa kotitaloudet jaettiin kymmeneen yhtä suureen luokkaan.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa rekisterikotitalouksien (asuntokuntien) vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asuntokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeräiä eikä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla (mm. asuntotulo omasta asunnosta, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin eikä sisällä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla. Tärkeimpiä tällaisia tuloeräiä ovat lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tuloonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus**. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden

tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Tulonjakotilaston tiedot kerätään kotitalouskohtaisesti, kun taas kansantalouden tilinpidon tuloerät saadaan summätietoina eri lähteistä. Tulonjakotilaston summatiedot jäävät pienemmiksi mm. siksi, että kotitalouksille ei voida kohdistaa osaa kuolinpesien tuloista.

Tulonjakotilaston ja kansantalouden tilinpidon välillä on mm. seuraavia käsitteellisiä eroja:

- Kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämä ja sekatalo ovat laajempi käsite kuin yrittäjätulot. Tähän erään sisältyvät sekatalo vuokraustoiminnasta ja toimintaylijäämä asuntojen omistuksesta, kun taas tulonjakotilastossa vuokratulot ja laskennallinen nettovuokra omistusasunnoista luetaan omaisuustuloihin.
- Kansantalouden tilinpidossa tuloiksi luetaan myös omatoimisen rakentamisen arvo (sekatulossa), tulo omaan käyttöön tuotetuista tuotteista (sekatulossa) ja vakuutusentiteettien omaisuustulo eli laskennallinen tulo henki- ja eläkevakuutuksesta (omaisuustuloissa). Menoiksi luetaan kulutusluottojen korot (koroissa) ja maanvuokrat.
- Realisoidut veronalaiset luovutusvoitot luetaan tulonjakotilastossa omaisuustuloksi. Työsuhdeoptioista saatu tulo luetaan palkkatuloksi. Sekä optioista että luovutusvoitoista maksetut verot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Kansantalouden tilinpidossa luovutusvoitot ja optiotulot eivät sisälly kotitalouksien tuloihin vaan ne tulkitaan hallussapitovoitoiksi. Niistä maksetut verot sen sijaan sisältyvät kotitaloussektorin maksamiin veroihin.
- Maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan kansantalouden tilinpidossa myös tulonsiirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, tulonsiirrot ulkomaille, vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut ja vapaaehtoiset maksut sairaus-, hautaus- ja eroavustuskassoille. Nämä erät eivät sisälly tulonjakotilastoon.
- Kansantalouden tilinpito ei sisällä kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja. Tulonjakotilastossa ovat mukana kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot ja maksetuista tulonsiirroista elatusmaksut ja toistuvaisavustukset.
- Maksetut tuloverot kirjataan kansantalouden tilinpidossa kassaperusteisina, mutta ajoituskorjattuina ja muut välittömät verot kassaperusteisina, kun tulonjakotilastossa verotiedot kirjataan maksuunpanoperusteisina. Veronpalautusten ja jälkikannon ajoittumisessa tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa eroa kotitaloussektorin käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksessa kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston välillä.
- Metsänmyyntitulot ajoittuvat kansantalouden tilinpidossa hakkuuajan mukaan, kun taas tulonjakotilastossa maksun saantihetken perusteella.

Lisätietoja

Juha Honkkila (09) 1734 3651
Hannele Sauli (09) 1734 3497
Vastaava tilastojohtaja:
Riitta Harala
toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute